

G
M
B
E
R
6

ROMAN

N^o

23

Talihommik mägestikus.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS "ARENG"
TALLINN, 1931. A. X. AASTAKÄIK.

Hind 40 senti.

ROMAAN Nr. 23

SISU:

Lola Stein: Kui süda põleb.
 Jack London: Kullakuristik.
 Evald Banse: Usurändajate laev.
 Arnold Liiv: Kuningate kuningas.
 N. Tassin: Jooned Jäämere ääres.
 Jordan Jovkov: Rawda röövlid.
 Linda Stiassny: Väike Maier.
 José Diaz-Fernandez: Kohtamine Marokos.
 Orison Swet Marden: Hooletus on kuritegu.
 Ed. Vöhrmann: Täht.
 John Galsworthy: Hurn.
 Michael Erdödy: Tiivarips.
 Luise Westkirch: Kevadelaul sügisel.
 Tõtt ja nalja.

Romaan'i

!ellimishinnad:

12 kuud (24 nr-t)	Kr.	7.50
9 " (18 ")	"	6.—
6 " (12 ")	"	4.—
3 " (6 ")	"	2.—
2 " (4 ")	"	1.50
1 " (2 ")	"	—80
Üksiknumber	"	—40

„ROMAAN'i“ talitus

Tallinn, Vene tän. 13.

Kastmõistatus 23 (233).

Seednud Em. Gutmann.

1n	õ	a	b	e	m	e
2d	s	e	t	u	e	i
3n	t	k	a	e	l	o
4n	g	i		5o	g	i
6o	t	k		7e	m	b
8l	l	e	l	l	v	a
9a	a	o	o	n	e	e
10l	a	k	a	s	i	m

Loonises antud lõiked ühes tähtedega asetada nõnda, et nad moodustaksid sõnad, mille tähendus:

1. V eosa.
2. Läte.
3. Mehe nimi.
4. Kübe, kiud.
5. Nägemist takistav õbukene nahakord silmal.
6. Riist.
7. Imetaja.
8. Ülikooli õpetaja.
9. Algollus.
10. Mõtlemisõpetus.

Lahendus ilmub Romaan Nr. 3 (237).

Lahendus nr. 19 (229).

k		o
o	o	b
m		d
p	õ	i
a		n
r	a	p
a		a
t	e	d
i		i
i	s	a
v		s

Romaan

Nr. 23 (233)

Detsember 1931

X. aastakäik.

Kui süda põleb.

Saksa kirjanik **Lola Stein.**

4

Malte hoidus tast eemale, ütles ta tihti. Kuid ta naeratas siis nende mõtete juures. Tema poiss, tema armas Malte pidi temast hoiduma? Sellele polnud mõeldagi! Poisil oli vististi palju tööd, sest kogu vastutus kliiniku eest lasus nüüd tema õlal, ja kuigi ta ei tohtinud teostada raskeid lõikusi üksipäini, ometi oli tal selletagi küllalt tegemist. Ka instituudis pidi ta korra järele valvama, sest tervisinõunik Zander oli vana ja liig aeglane. Tema ei saanud üksi kõigea hakkama.

Nii oli lugu.

Ja et Malte näis olevat tõsine ja väsinud, et ta silmad olid endisega võrreldes muutunud, mitte enam nii säravad, nii võimsad kui enne, oli vaid loomulik. Tal oli nii palju mõtelda, teha, kaaluda, et kasuisa jaoks aega üle ei jäänud, kuna sellele teda ju ka tarvis ei olnud. Kui haigus oli olnud raske, siis oli ta ju alati seal viibinud ja kliinikus nii mõnegi asja lohakile jätnud. Nüüd tahtis ta kõik jälle korda seada. Ja õhtuti tuli ta ju ka tihti, õhtul, kui Rosemarie juba oli koju läinud ja Winterstein ei saanud magada. Siis tuli ta ja istus ta voodi ees.

Ent siiski ei olnud ta rõõmus. Ja mõnikord silmitses professor oma kasupoega uurivalt ning rahutult. Kas ei teinud poiss enesele liiga? Kas ei jäänud viimaks temagi üleliigse töö tagajärjel haigeks?

Aga kui ta selliseid mõtteid ilmutas, naeris Malte ta välja. Ometi kõlas ta naergi sunnituna.

Ja professorile paistis ka, nagu oleks Malte hoidunud temaga rääkimast tulevikust. Kas Malte oli armukade? Oli ta kurb, et esimese koha pärija tema südames ei olnud enam tema? Et ta taganema pidi uue, õnnestava armastuse eest! Oh, tema tunne-

tel Rosemarie vastu ei olnud Maltega tegemist. Tema jäi talle armsaks poisiks nagu seni. Ehk küll Malte seda oleks pidanud tundma, näis ta südant närivat ometi salamura, mis teda ei lasknud rõõmus olla.

Kuna Malte aga kõigele sellele vastu vaidles, ennast raudse tahtega valitses ja mõnikord kasuisale isegi püüdis rõõmsat nägu näidata, nii hästi-pahasti see tal õnnestus, siis laskis Winterstein ennast ikka jälle petta ja ei mõtelnud asja üle iial järele.

Sest tal oli midki asju mõelda. Asju, mis olid palju hurmavamad, magusamad, õnnestavamad. Ja Rosemarie pilt kerkis kõigisse ta kaalutlustesse, kõigisse ta mõtetesse. Tegi ta, mis ta tegi, või mõtles mis mõtles, oma pruudi lillenägu nägi ta unes ja ilmsi oma ees.

Ja mõte temale aitas teda rutemini terveneda kui seda ta ümbrus ja arstid olid uskunud. Ime oli see olnud, et ta kriisi läbi tegi, ja nüüd näis see olevat uus ime, etta nii ruttu paranes.

Armastuse ime. Õnne ime.

Bruno Winterstein lamas oma töötoas diivanil. Esimest korda oli ta täna voodist väheks ajaks tohtinud lahkuda, oli kasupoja toetusel pikkamisi oma koda ruumist läbi sammunud ja siis enese väsinult ja jõuetult lasknud asetada diivanile.

Siin ta nüüd lamas, kirjeldamata rõõmutunde südames, vaatas ringi toas, mille ta austajad, patsiendid ja õed täna olid muutnud lilleaiaks, ja võttis siis kätte suure kirjapaki, mis post talle täna, nagu iga päev varemgi, toonud.

Ta vaatas neid. Need olid kirjad patsientidelt, praegustelt ja endistelt, sõpradelt,

tuttavatelt, ametvendadelt, keda ta osalt kord tunnud, kes nüüd aga tungi tundsid temale paranemisel õnne soovida ja selle üle rõõmu avaldada.

Ta tundis ennast nagu armastusse mässituna. Sõprade ja nende paljude inimeste austus, keda tal oli võimalik olnud aidata, valas teda juba nädalaid üle. Ta tundis enese tänu ja rõõmu. Kuid mõtles: kõigele armastusele ja sõprusele vaatamata olin ma ometi peaaegu kogu elu üksipäi. Kõik need inimesed on mulle ju põhjalikult vaadates hinge poolest võõrad ja kauged. Seesmiselt lähedal oli mulle vaid Malte ja temagi ehk lahkub minust kord ja jätkab oma teed üksipäi. Nagu noorus alati vanadusest lõpuks lahku. Aga see ei ole mulle siis enam kibe, sest nüüd algab mulle teine elu, ilusam, õnnelikum, kus ma enam ei ole üksipäi. Mitte kunagi enam üksipäi!

Kuum voog tungis ta südamesse.

„Rosemarie!“ sosistas ta oma ette. „Rosemarie!“

Ta ei olnud teda täna veel näinud, ja nagu alati, kui neiu temast kaugel viibis, täitis lõpmata igatsus tema järele ta südant.

Tõsine mees raputas iseene üle mõnikord imestades pead. Vaevalt taipas ta mõnikord, kui väga see lapselik neiu teda oli muutnud, ja kuidas ta südame oli valanud.

Ta uinus unistustesse.

Tüki aja pärast tuli Malte tagasi, niipea kui ta kliinikusse oli käigu teinud. Ja istus kasuisa juurde.

„Mind rünnatakse palvetega, et tohitaks sind külastada, onu Bruno,“ ütles ta. „Aga mina jään kindlaks. See on veel liig vara. Veel pole sa sedavõrd kõva, et suudaksid sellise tormi ees seista.“

Ta võttis professori käe, kobas ta pulssi ja ta nägu tumenes.

„Sa pead ennast veel mõni aeg hoidma, onu Bruno.“

„Ei mõtlegi sellele, mu poiss,“ naeratas professor. „Tunnen, et olen juba jõuline. Küll jääb järele väike südamenõrkus, see on selge, aga seda ei maksa arvata nii tähtsaks, Malte. Minu patsiendid vajavad mind, laisklemisel olgu lõpp. Ei, ära räägi vastu, Malte. Olen seni su ettekirjutused täitnud, nüüd on aeg, et hakkak jälle ise enese arstiks. Inimesed võid sa ju mõni aeg minust veel kaugel hoida, aga nende armastus liigutab mind ja ma tahan neile rõõmu teha. Tahan need, kes mulle kõige lähemal on, koondada väikesele peole. Tervekssaamise peole.“

„Mina sulle küll seda nõu ei annaks, onu Bruno!“

„Jäta peale, mu poiss. See mind ju ei eruta. Vaata, Malte, ma võlgnen ju ka Rosemariele väikest meelelahutust ja vaheldust. Temal on kurvad nädalad selja taga. Ja see väike pidu peab ühtlasi olema ka meie ametlik kihlapidu.“

Malte ei vastanud midagi. Professor silmitses teda heakskiitmist oodates, arvas ta vaikimist mureks ta tervise eest ja jätkas:

„Täna on teisipäev. Täidan su soovi ja tahan veel pisut oodata. Ütleme pühapäevani. Seni kosun ma suurepäraselt. Ja pühapäeval tahan ma oma ümber näha rõõmu, lusti ja iludust. Kas võid mind ettevalmistuste juures aidata, mu poiss?“

„Mul on pagana vähe aega, onu Bruno.“

„Jah, sa oled raskesti töötanud. Tahan määrata sulle kosumiseks puhkuse. Tõesti, Malte, sinu välimus ei meeldi mulle, siiu silmad kõnelevad suurest, suurest väsimusest.“

„Küll see jälle möödub, onu Bruno.“

„Seda küll, kuid meie aitame kaasa, et see rutemini teoneks. Sa oled neil nädalail jäänud ka väga tõsiseks, Malte; mis sul õieti on?“

Noor arst tõusis piinatuna,

„Ei midagi, onu. Närvid veidi rikkis, muud midagi. Ja nüüd pean ma siit jälle lahkuma.“

„Tahaksin sinult veel midagi paluda, mu armas poiss. Muretse mulle Rosemarie jaoks pärilitest kaelakee. See peab olema minu kihlakink temale. Minu esimene kink,“ lisas ta õnnelikult naeratades.

Veri oli Malte näost lahkunud. Ta pööras kirjutuslaua poole, seal tegemist tehes.

Tema, tema pidi Rosemarie jaoks ostma pärlid, mida teine mees temale tahtis kinkida ja tema kaela ümber panna? See oli liig, sellega ei võinud ta saada hakkama.

„Onu Bruno,“ ütles ta ja ehmatas ise oma kõlatumat häält kuuldes, „see ülesanne anna mõnele teisele. Mul on nii vähe aega ja puudub ka maitse selliste asjade jaoks. Puuduvad kogemused.“

„Aga Malte! Just võõraid ei tahaks ma selles asjas paluda ega tülitada. Sina valid rea pärlid, mis sinule paistavad ilusad ja kallid, küll nad meeldivad siis mullegi. See on ju nii lihtne!“

„See ülekanne kõlbab naistele või armastajale,“ vaidles Malte veel kord peaaegu ägedasti. „Andesta, onu Bruno, aga mina küll selleks ülesandeks ei sobi. Anna see ülesanne proua Gronaule või Tonile.“

Professor oli kergesti haavunud.

„Noh, Malte, kui sa just ei taha, olgu siis peale.“

Kui kasupoeg oma näo nüüd jälle tema poole pööras ja ta tema silmis nägi varjamaata nukrust, siis kadus ta meelepaha. Ja mis järele jäi, oli vaid kerge valu ja kerge imestus, et Malte äkki oli muutunud nii hoopis teistsuguseks.

Kui noor arst lahkus, hakkas Winterstein jällegi ta muutunud oleku üle järele mõtlema. Kas oli see kõik ainult tuletöötus, ainult närvilikkus? Kas ei paistnud see õigmini salamurena, mis Malte rinnas näris? Aga mis mure võis see olla, mida ta oma kasuisale ei avaldanud, oma kasuisale ja sõbrale?

Ja äkilises ideedeühenduses, millest ta ise aru ei saanud, mõtles Bruno Winterstein tollele päevale peale kriisi, millal Rosemarie ta voodi ees oli meeletult nutnud. Ka sellest valupuhangust ei olnud ta aru saanud, sest seegi andis talle mõistatuse lahendada. Kuid selle järele ei olnud ta neiu iial enam nutmas näinud.

Ja kuna ta alles sellele mõtles ning Malte kurb nagu talle ikka jälle sinna vahele tungis, astus Rosemarie tupp.

Lumivalges kleidis tuli ta, suur lillektibar peas ja käsi täis roose, mis ta oma peigmehele kätte ulatas.

Rosemariele järgnes ta ema.

Aga Bruno Winterstein nägi ainult Rosemariet. Ja kui ta ta oma kõrvale diivanile tõmbas, ta kätest kinni võttis ja neid suudles, siis kadusid kõik ta tumedad mõtted ja kõik muutus ta ümber jälle heledaks ja kauniks.

— — —

Ja nüüd olid pärlid tal käes. Kaks päeva hiljem. Eile oli öde Toni nad ostnud ja täna nad temale kätte toonud.

Helesinisel sammetil seisid nad, jahedalt, tumedalt särades ja imeilusad. Ja kuna Wintersteini pilgud neid silitasid, kujutas ta enesele, kuidas ta käed need pärlid panid armsamale kaela ja kuidas siis ta lemmiku silmad löid sädelema, rõõmu tundes kallist ja imeilusast ehtest.

Ta tundis juba nüüd Rosemarie rõõmust rõõmu. Ja äkki meenus talle, et ta neiu viimastel nädalatel õieti iial ei olnud näinud rõõmsana ja lustilikuna, nagu see ta kaheksateistkümneme aastale õieti oleks sobinud. Rosemarie oli alati väga vaikne, tema lähedal pisut kohmetu ja tõsine, liig tõsine omas sädelevas nooruses.

Winterstein mõtles tagasi. Tuletas enesele meelde endiseid aegu. Siis ei olnud ta iial olnud selline. Tookord, kui ta päästis ta ema, oli neiu teda tänanud väga südamest. Sellist õnnelikku nagu ei olnud ta iial enam temal märganud. Kuid hiljem oli ta teda mõnikord instituudis näinud nooremate õdedega vallatult hullamas ja möllamas. Nüüd ei naernud ta õieti kunagi, naeratas ainult, kuid selle naeratusegi taga näis peituvat vaikne, vaikne kurbmeel, nagu ka ta kogu olemuselt haihtus nukrust.

Sestsaadik kui Bruno Winterstein ennast jälle kõvemana ja tervemana tundis, oli talle ka jälle saabunud teravam tähelepäanne ümbruses viibivate isikute jaoks. Ja mida ta pikaldastel paranemisenädalatel polnud märganud, seda märkas ta nüüd.

Ja teda valdas kerge rahutus selliseid mõtteid mõlgutades; kerge vari ähvardas laskuda tema säravale õnele. Kerge vari, mida ta seni ei olnud märganud ja tundnud.

Tuba oli nii vaikne. Päikesevalgus voolas avatud akna kaudu laialt sisse. Roosid ja kallid nelgid, sõprade poolt saadetud, lõhnasid kõrgetes vaasides joovastama panevalt.

Ta oli siin üleval täitsa üks. All majas talitas majapidajanna ühes tüdrukuga, aga öde, kes veel ikka ta lähedal viibis, oli professor täna midagi toimetama saanud.

Kella ühe paiku pidi ta tõusma, nagu nüüd igapäev, ja töötuppa diivanile minema.

Temale tuli äkki soov vastu arstide ettekirjutust juba nüüd tõusta, öde abita riietuda ja kord mõõta, kuivõrd tugevaks ta juba on saanud.

Ta viskas vaiba pealt ja tõusis. Kõik läks hästi. Küll valdas teda väike peapööritis, kui ta siidise magamismantli maha ajas ja riietuma hakkas, aga ta võitis selle. Rumal, rahutu süda. See andis talle vististi veel kaua tööd.

Aga siis läks kõik üsna kenasti. Ta sai kõigegea rutemini hakkama kui arvanud ja lahkus nüüd üksipäi ka magadistoast, läks pikkamisi riietusruumist läbi, üle korridori, ja astus oma töötuppa.

Sealgi õitsesid ja lõhnasid lilled pillavas külluses, sest igapäev tuli uusi lille saadetusi. Ta naeratas, astus kirjutuslaua juurde ja mõtles, et see nüüd enam kaua ei või kesta, kuni ta jälle siin võis istuda ja töötada. Oh, milline hulk tööd teda ootas! Ja kuidas ihkas ta sestsaadik, mil ennast juba paranema tundis, tõsise tegevuse järele!

Ta võttis pärlid jälle taskust, kuhu ta nad pistnud, silmitses neid veel kord ja jättis nad kätte. Ta tahtis nad anda Rosemariele, kui see tuli. Varsti saabus tund, millal neiu harilikult ilmus.

Kas ei jõudnud ta temale vastu minna? Vähemalt trepist aeda, kuni aiavärvani?

Seda tahtis ta katsuda.

Ta lõi sammeteesriided eest, mis seda tuba lahutasid kõrvalolevast muusikatoast, ja jäi üllatatult ja liikumatult seisma, seletatud ilme näos. Nii seisis ta lävel eesriiete völvide vahel.

Sest Rosemarie viibis toas. Nii lähedal oli neiu temale viibinud, lahutatud temast vaid eesriiete lähi, ja tema ei olnud ta lähedust ometi tundnud!

Rosemarie oli üksinda. Seisis avatud akna juures ja vaatas välja suviselt õitsvasse aeda. Ta kandis õrnast, tuhmroosast mullist kleiti, mis neiu kaela ja käsivarred lahtisteks jättis. Riinal kandis ta pooleldipuhkenud valgeid roose ja käes oli tal tuhmroosa vari.

Bruno Winterstein seisis veel ikka, imetledes neiu hurmavust.

Ta nägi neiu peent profiili, magusa näokese üht poolt, kuldpruune, pikkadest ripsmekarvadest varjatud silmi, punetavat väikest suud.

Ja ta süda paisus õnnest, Minu oma, mõtles õnnelik mees, kõik see joovastav, noor hurmavus on minu oma, kuulub minule!

Ja nii magus paistis talle see eksimatu nähe, et ta liikumatult selle vaatusele süvenes.

Ja tema südames hõiskasid tuhanded helledad ja hõiskavad hääled ikka jälle neiu nime:

„Rosemarie! Rosemarie!“

Ja kuna ta nõnda seisis ja Rosemarie ta lähedust ei aimanud, avati äkki kõrvaltoa uks, ja Malte Trübner tuli tuppa.

Neiu akna all pööras avaneva ukse liikumist kuuld s ukse poole. Rosemarie nägi noort arsti äkki oma ees, ja nõdrameelse hirmu ilme levines nii äkki ta ilusale näole, et Bruno Winterstein tahtis tuppa tormata ja teda kätte vahele haarata. Sest neiu näis vankuvat, nagu oleks ta tahtnud maha kukkuda. Nii suurt ehmatust ja hirmu näis ta tundvat.

Aga kohe jälle toibus neiu, kobas laukese järele ja jäi sinna toetudes seisma.

Malte Trübner aga seisis liikumata. Temagi näol oli nii kivistunud piina, nii suure igatsuse ja põhjatu mure ilme, et Bruno Winterstein pikkamisi laskis kokku langeda

sammeteesriide ja sedaviisi noortele nägematuks jäi.

Ta seisis liikumatult. Tunne oli talle eksimatu kindlusega ütelnud, et nende noorte vahel midagi oli korrast ja kooskõlast ära, et siin midagi peitus, mida tema ei teadnud ega aimanud, et siin oli olemas mõni saladus, tunne, ähvardav mõistatus.

Mingisugune kahin kõrvaltoas kihutas teda eesriiet veidike kõrvaldama ja völvide vahelt veidike tuppa vaatama. Ja siis nägi ta, et Malte Trübner oli Rosemarie ette põlvili langenud. Ja ta süda tardus rinnas. Ja ta silmade ees läks kõik pimedaks.

Aga kasupoja hääled ja sõnad, mis ta kuulis, äratasid ta jälle olevikule. Ta seisis ja kuulatas ja nägi . . .

„Rosemarie,“ sosistas noor arst. „Ma ju ei teadnud, et see saab olema nii raske, nii üliraske!“

Siis vastas temale neiu hääled, ja see kõlas teisiti, kui Bruno Winterstein teda iial oli kuulnud rääkivat. See laulis ja silistas, kirjeldamata õrnus peitus selles ja ääretu igatsus.

„Teadsin seda,“ ütles Rosemarie, „jah, mina teadsin seda kohe. Nüüd aga ärge tehkem enese olukorda veel raskemaks sellega, et seda üksteisele ütleme. Minge!“

„Kuidas sa mind nimetad?“ sosistas põlvitav mees. „Olen ma sulle siis jäänud nii võõraks ja kaugeks?“

„Mina olen teise mehe pruut! Ma ei tohi teid näha ega kuulda!“

„Sa ei tarvitse mulle seda ütelda, Rosemarie! Sest mina olin ju see, kes su teise mehe juurde saatis kui tema omanduse! Mehe juurde, keda me mõlemad armastame, kellele me võlgname palju tänu ja kellele me tõime ohvriks oma armastuse, kuna me ju ainult sellega võisime päästa ta elu!“

„Mispärast ütled sa mulle seda kõik?“ kurtis Rosemarie ja leidis nüüd nagu isenesest ja teadmatult tee jälle tagasi „sina“ juurde, mida ta temale ei olnud tahtnud enam ütelda. „Mispärast puudutad sa kurba minevikku, mis peab olema surnud? Mispärast äratad sa ta uuesti?“

„Ma ei või teisiti,“ hoigas Malte. „Ma ei tahtnud ju sinuga nõnda rääkida! Andsin sulle sõna, et sinust eemale hoidun, ja tegin seda ka tänaseni. Hoidsin sinu eest kõrvale, olen sind vaevalt veel näinud, ei ole sinuga iial enam rääkinud pärast teatud päeva, mis oli raskeim minu elus. Täna ei aimanud ma sinu siinolekut, kui siia tulin. Sinu nägemine valdas minu. Anna mulle andeks!“

(Lõpp tuleb.)

Kullakuristik.

Ameerika kirjanik **Jack London.**

2

Kullasoone sügavus raskendas mehe tööd, kuid ta lohutas end pannide ikka rikkama kullasisuga. Kulla väärtus pannidel kõikus kahekümne, kolmekümne ja viiekümne sendi vahel ja kui mees pimeduse tulekul pesi viimase pannitäie, andis see talle ühes laibdatäies ühe dollari eest kullatolmu.

„Tahaksin vedada kihla, et mingisugune pealetükkiv poiss tuleb mu saagikohta,“ pomises ta uniselt, kui mässis end õhtul tekkidesse.

Äkki ajas ta end püsti. „Bill,“ hüüdis ta teravalt. „Kuule, mis ütlen, Bill, kas mõistad? Sa pead homme vara tõusma ja järele vaatama, kas kedagi näed. Kas mõistad? Homme hommikul, ära unusta.“ Ta haigutas ja heitis pilgu mäenõlvale. „Head ööd, tasku,“ hüüdis ta.

Hommikul jõudis ta päikesele ette, sest kui selle esimesed kiired langesin tema peale, oli ta ammu einetanud ja katsus ühelt kohalt kaljuseinale ronida, kus lagunev kivi jalaaset lubas. Kui ta oli jõudnud tipuni ja ringi vaatas, nägi ta, et teda ümbritses igast küljest tühjus ja üksildus. Üks mäeahel tõusis teise taga, nii kaugel kui silm ulatas. Idas peatasid ta pilku, mis oli libisenud ruttu ja kergelt üle arvurikaste, penikoormaid üksteisest eemal olevate mäeahelate, Sierra valged, taevasse kerkivad tipud — läänemaa selgroog, peamägestik.

Põhjas ja lõunas nägi ta selgesti ahelaid, mis jooksid risti läbi selle ääretu mägede mere. Läänes muutusid mäed ikka madalamaks ja väiksemaks ja said lõpuks kün-gasteks, mis laskusid alla suurde orgu, mida ta ei võinud näha.

Ja kogu sellel võimsal maa-alal ei näinud ta inimeste ega nende töö jälgegi — erandiks oli ainult üleskaevatu nõlv ta jalge ees. Kaua uuris mees maastikku. Kord paistis talle, et nägi kergelt suitsuvina kaugel omas kuristikus. Ta vaatas teravamalt ja jõudis tulemusele, et see oli violett mäeudu, mida tagaseisev kaljusein näitas tumedana ja looklevana.

„Hallo, tasku!“ hüüdis ta kuristikku. „Välja! Ma tulen, tasku! Ma tulen!“

Rasked määrsaapad, mida kandis mees, takistasid teda näilikult, kuid siiski heitis ta end kergelt ja osavalt nagu mägi-kits

peadpööratavast kõrgusest alla. Kaljumürakas, mis libises kuristiku serval ta jalge eest, et võtnud talt meelekindlust. Ta näis täpselt teadvat, mil tuleb kriitiline silmapilk ja kasutas vahepeal petlikku pinda toetuspunktina, et end varjata. Seal, kus sein langes nii äkki, et ta ei võinud sekundiki püsti setsta, ei viivitanud ta silmapilkugi. Ainult murdosa sekundist puudutas ta jalg hädaohtlikku pinda, kuid küllalt kaua, et võimaldada hüpset, mis viis ta edasi. Seal, kus ta isegi sekundi murdosaks ei saanud peatuda, heitis ta keha edasi, haarates välkkiirelt mõne kaljurahnu, prao, või mõne mitte väga kindla põõsa järele. Lõpuks lasi ta seinast lahti, hüppas hulljulgelt, libises valju kisaga allapoole ja lõpetas oma sõidu mitme tonni libiseva mulla keskel.

Täna andis ta esimene proovipann üle kahe dollari jämedateralist kulda. Maa oli võetud täpselt ümberpööratud V nurga keskelt. Mõlemal pool seda kohta kahanes pannide kullasisu kiirelt. Aukude read, mis ta kaevas, olid muutunud lühidaks. Ümberpööratud V küljed olid üksteisest ainult mõned meetrid eemal. Lõikuspunkt oli ainult mõned sammud temast. Kuid ikka sügavamast sügavusest pidi ta kaevama kullateri sisaldavat maad. Vara pärastlõunat pidi ta tegema prooviaugud viis jalga sügavaks, ennekui pannid andsid kulda.

Muide ei olnud need enam kuldterad; maapind koosnes peaaegu puhtast kullast ja mees otsustas siia tagasi tulla ja maad uurida, niipea kui leiab tasku. Kuid pannide tõusev kullasisu hakkas teda pahandama. Hilja õhtupoolikul oli kullasisu tõusnud kolme kuni nelja dollarini. Mees kratsis mõtlikult pead ja lasi pilgul minna üle kaljuseina manzanitapõõsa poole, mis tähendas umbes, kus oli ümberpööratud V tipp. Ta noogutas ja ütles sügavmõttelises oraaklitoonis: „On kaks võimalust, Bill. Kaks võimalust. Tasku on ehk üle kogu mäenõlva laialt puistatud või ta on nii neetult rikas, et sa teda korruga koju võtta ei saa. Ja see oleks neetud lugu, eks?“ Ta naeris ja tundis lõbu mõttest, et seisab nii meelepärase dilemma ees.

Kui algas pimedus, istus ta oja kaldal ja vahtis kiirelt kasvavas videvikus peaaegu

silmad peast, katsudes veel üht proovipanni pesta, mis sisaldas viie dollari eest kulda.

„Kui mul oleks elektrivalgus, et saaksin edasi töötada,“ ütles ta.

Sel ööl oli tal raske magada. Ikka uuesti muutis ta oma asendit ja sulges silmad, et jääda magama, kuid ta veri peksis metsikult ja palavikutaoliselt ja ikka uuesti avas ta silmad ja pomises väsinult: „Kui ometi tõuseks päike!“

Lõpuks uinus ta siiski, kui aga esimesed tähed hakkasid kustuma, lõi ta silmad lahti ja kui tuli hall hommikuhämarus, oli ta juba einetanud ja tahtis mäenõlvast üles ronida, et leida tasku peidukohta.

Esimeses põikreas, mille kaevab mees, oli ruumi ainult kolmele augule, nii kitsaks oli muutunud kullasisuline maaala ja nii lähedale oli ta tulnud kullavooluallikale, mida otsis juba neljandat päeva.

„Rahu, Bill, rahu,“ manitses ta end, kui kaevab seal viimase augu, kus ümberpööratud V küljed lõpuks lõikuspunktis kokku joosid.

„Nüüd oled mul käes, tasku, ja sa ei pääse enam,“ ütles ta ikka uuesti, kaevates ikka sügavamalt ja sügavamalt.

Neli, viis, kuus jalga kaevab ta maapinda. Kaevamine muutus ikka raskemaks. Lõpuks kõlises ta vasar kaljupõhjal. Ta uuris seda. „Kvarts,“ seletas ta, puhastades labidaga augu põhja kruusast. Ta tagus muredat kvartsi vasaraga ja lõi iga hoobiga veidi kaljupõhjust maha. Ta segas labidaga lahkest massi. Ta silmad nägid kuldset sära. Äkki viskas ta labida ära ja kükitas maha. Ja nagu talupoeg väljakaevatud kartulilt hakkas ta kvartsitükilt, mis hoidis käes, mulda pühkima.

„Püha teavas!“ hüüdis ta. „Siis on ju terved mütrakad. Tõepoolest, mütrakad!“

Ainult pool sellest, mis tal oli käes, oli kvarts. Teine pool oli puhas kuld. Ta lasi selle pannile langeda ja hakkas uurima teist tükki. Väljast näis see ainult veidi kollane, kuid oma tugevate sõrmedega hõõrus ta muredat kvartsi, kuni ta käed olid täis läikivat kulda. Ühe tüki teise järele hõõrus ta mullast puhtaks ja heitis selle kullapannile. Auk oli tõeline varakamber. Kvarts oli nii mure, et oli vähem kvarts kui kuld. Aegajalt leidis ta tüki, mis oli vaba kvartsist — tüki, mis oli läbi ja läbi kuld. Suur tomp, mille oli poolitanud vasar, sädeles nagu peotäis kollaseid kalliskive.

Ta vaatas seda viltu peaga ja pööras teda aeglaselt, et vaadelda säravat valguse mängu.

„Inimesed kõnelevad nii tihti rikastest kullaleidudest,“ ütles ta pilkavalt. „Sellega võrreldes, on sarnased leiud enamalt osalt ainult viletsad kolmekümne-sendi-leiud. See tomp on läbi ja läbi kuld. Sellepärast ristin ka kohe ja sel pühäl silmapilgul kuristiku „Kullakuristikuks“, jumala nimel teen seda!“

Ikka veel kükitades, uuris ta kvartsitükke edasi ja viskas nad pannile. Äkki oli tal tunne, et teda ähvardas mingisugune hädaoht. Näis, nagu langeks ta peale vari. Kuid see ei olnud vari. Näis, nagu oleks tal midagi kõris, mis tahtis teda lämmatada. Järgmisel silmapilgul külmetas veri ta soontes ja ta tundis, et ta higine särk kleepus külmalta ta kehal. Ta ei karganud üles ega vaadanud enese taha. Ta ei liigutanudki. Ta kaalus, mis hoiatus see võis olla, mille oli saanud, katsus välja leida, kust tuli müstiline jõud, mis teda hoiatas ja katsus tunda nägematu olevuse ligiolekut, kes teda ähvardas. Vaenulikud jõud kiirgavad välja auras, mis avaldub eeterlises kujul, et tavalikud meeled seda ei märkagi; tal oli tunne, et sarnane aura oli ta läheduses, kuid talle ei olnud selge, mil viisil ta seda tundis. Tal oli tunne nagu saadakse siis, kui pilv katab päikese. See oli sama rusuv ja ähvardav tunne; näis, et tema ja olemasolu vahele oli ilmunud midagi sünget, mis ähvardas elu oma kägistushaarega ja mis kuulutas surma — tema surma. Iga närv tal oli pingul ja valmis seks juhuseks, kui ta otsustab üles karata ja näost näkku kohata nägematut hädaohtu; kuid ta hingetugevus sai jagu paanilisest hirmust ja ta jäi istuma, kullatomp käes. Ta ei julgenud ümber vaadata, kuid ta teadis nüüd, et midagi oli tema taga ja ta kohal. Ta teeskles nagu oleks murinud kulda oma käes. Ta vaatles seda kriitiliselt, pööras seda ja puhastas seda mullast. Kuid kogu aeg tundis ta, et tema taga seisis olevus, kes vaatas tal üle öla ja vaatles kulda.

Ta kuulatas pingutatult ja teeskles edasi nagu oleks kulla uurimisega ametis ja nüüd kuulis ta oma taga hingamist. Ta pilk libises otsivalt üle maapinna ta ees, et leida relva, kuid ta nägi ainult väljakaevatud kulda, mis oli ta praeguses raskes seisukorras väätusetu. Tal oli küll vasar, mis oleks olnud mõnel juhusel hea relv, kuid mitte praegusel silmapilgul. Mees märkas

äkki, kui hädaohtlik oli ta seisukord. Ta oli kitsas, seitse jalga sügavas augus. Ta pea ei ulatanud maapinnani. Ta istus lõksus.

Ta jäi istuma. Ta oli rahulik ja kindel; kuid ta mõistus, mis kaalus kõiki võimalusi, ütles talle, et ta seisukord oli lootusetu. Ta hõõrus edasi mulda kvartsitükki-delt ja viskas kulla pannile. Muud teha ei olnud. Ja ometi teadis ta, et oli varem või hiljem sunnitud tõusma ja näost näkku koh-tama hädaohtu, mis varitses ta selja taga. Mõõdusid minutid ja ta teadis, et lähenes iga kaduva minutiga ajapunktile, mil pidi tõusma, kui ta mitte — ta märg särk kleepus selle mõtte juures ta keha külge — ei tahtnud surra oma varanduse juures. Ikka veel istus ta, hõõrus mulda kullalt ja kaalus ühtlasi, kuidas võimalikuks teha, et saaks tõusta. Ta võis seda äkki teha, karata august ja sellele, mis teda ähvardas, väljas vastu astuda. Või ta võis end aeglaselt püsti ajada ja teeselda nagu märkaks ta juhuslikult olevust, kes hingas ta selja taga. Ta instinkt ja iga võitlusvalmis närv ta kehas ütlesid talle, et peab valima esimese, meeleheitlise lahenduse ja end võimalikult ruttu käte ja jalgadega august välja töö-tama. Ta mõistus soovitas talle aeglast ja ettevaatlikku lähenemist olevusele, mis teda ähvardas ja mida ta ei võinud näha. Kuna ta kõik seda mõtles, kostis äkki ta kõrva juures vali pauk. Samal silmapilgul sai ta halvava hoobi selga pahemasse külge ja kohast kuhu oli tabatud, lagunes kiirelt põletav valu läbi ta keha. Ta kargas püsti, kuid langes kokku, enneku ei poolenisti jalul. Ta keha tõmbus valust kokku nagu leht, mis närtsib äkilises, ägedas kuumuses; ta langes rinnule pannile ja puuris näo kruusa ja kvartsi, kuna ta jalad ruumi vähesuse tõttu augu põhjas kõveras olid. Ta liikmed värisesid mitu korda kramplikult, läbi ta keha läks äge külmavärin. Kopsud laienesid aeglaselt ja kostis sügav ohka-mine. Siis lasi ta aeglaselt, usna aeglaselt õhu välja voolata ja sama aeglaselt langes ta keha lõdvalt kokku.

Ülevalt vaatas mees, kes hoidis revolvrit käes, üle augu serva. Ta vahtis kaua kõhuli lamavale, liikumatule kehale ta ees. Mõne aja pärast istus võõras augu servale, et paremini näha ja pani ühtlasi revolvri põlvedele. Ta pistis käe tasku ja tõmbas sealt tüki pruuni paberit. Ta riputas veidi tubakat paberile ja tulemus oli pruun, lühike sigarett sisselöödud otstega. Vahetpidamata

vahtis ta seal juures väljasirutatud keha augu põhjas. Ta süütas sigareti ja imes vaikse mõnuga suitsu kopsudesse. Ta suitsetas aeglaselt. Kord kustus sigarett, kuid ta süütas ta uuesti. Ja kogu aeg istus ta ja vahtis liikumatut keha all.

Lõpuks heitis ta sigaretiotsa minema ja tõusis. Ta astus augu servale. Toetades käsi servale, revolver paremas, pingutas ta keha ja ligistas end auku. Pool meetrit põhjast kaugel, hüppas ta.

Samal silmapilgul, kui ta jalad pundutasid põhja, nägi ta kullakaevaja käsivart tõusvat ja tundis kõva haaret ümber sääre; siis kisti ta maha. Käsi, milles ta hoidis revolvrit, oli asendi tõttu, mis tal oli hüppamisel, ta pea kohal. Kuid ta langetas ta väkkiirelt, tundes haaret oma sääre küljes. Ta ei olnud veel põhjas, kui juba lasi. Pauk kõlas kõrvulukustavalt kitsas augus ja seda täitis suits, nii et midagi näha ei olnud. Ta langes selili augu põhja ja nagu kass kargas kullakaevaja ta kallale. Võõras tõmbas parema käe kõveraks, et lasta, kuid samal sekundil lükkas kullakaevaja kiire kütunarnukilöögiga ta käerandme kõrvale. Revolver tõusis õhku ja kuul löi augu muldseina.

Samal silmapilgul tundis võõras, kuidas kullakaevaja käsi ta käerandme haaras. Nüüd algas võitlus revolvri pärast. Igaüks tahtis seda teise vastu kasutada. Suits augus hakkas lahtuma ja võõras, kes lamas seljal, võis jälle veidi näha. Kuid äkki pimestas teda peotäis mulda, mille vastane talle külmavereliselt silmadesse viskas. Ehmatuses selle üle vallandas ta haare revolvri ümber. Järgmisel silmapilgul tundis ta, et ta aju looris valdav pimedus ja kesk pimedust lakkas pimedus.

Kuid kullakaevaja andis ikka jälle tuld, kuni revolver oli tühi. Siis heitis ta selle minema ja istus hingetult surnu jalga-dele.

Kullakaevaja hoigas ja ahmis õhku. „Vi-lets näru!“ ägas ta. „Hiilib mulle järele, laseb mul tööd teha ja laseb mind siis selga.“

Ta nuttis peaaegu vihast ja väsimusest. Ta vahtis surnule uurivalt näkku. See oli poolenisti kaetud kruusa ja mullaga ja ta võis vaevalt näojooni eraldada.

„Ei ole teda varem näinud,“ ütles kulla-kaevaja, kui oli teda veidi vaadelnud, „ta-valik varas, võtku kurat! Laseb mind selga Selga!“

Ta avas särgi ja katsus pahemat külge eest ja tagant.

„On läbi läinud, ei ole viga teinud,“ hüüdis ta võidurõõmsalt. „Tahaksin kihla vedada, et ta sihtis hästi, kuid liigutas sihtimisel revolviit — vilets naru! Kuid ma andsin talle! Oh, andsin talle!“

Ta kobas auku, mille oli jätnud kuul ta pahemasse külge ja mure vari libises üle ta näo. „See teeb mu neetult kangeks,“ ütles ta. „On vist kõige parem, et saan mähise ja siit ära lähen.“

Ta roomas august välja ja läks nõlvast alla laagriplatsile. Pool tundi hiljem tuli ta hobusega tagasi. Ta lahtise särgi all nähti primitiivset mähist, mille ta oli teinud. Ta pahema käe liigutused olid aeglased ja saamatud, kuid see ei takistanud teda käsivärt kasutada. Nööri abil, mille ta tõmbas surnu kaenla alt läbi, õnnestus tal tõmmata surnu august. Siis hakkas ta kulda kokku koguma. Ta töötas mitu tundi, kuid pidi tihti peatama, et lasta kangel õlal puhata, ja pomises seal juures. „Laseb mind selga, vilets mees! Laseb mind selga!“

Kui ta oli oma varanduse tekkidesse ja kompsudesse pakkinud, kaalus ta, kui palju see võis väärt olla. „Nelisada naela — või tahan end puua lasta,“ seletas. „Ütleme, et kakssada naela on kvarts ja muld — siis jäävad üle veel kakssada naela kulda. Bill, ärka üles! Kakssada naela kulda! Nelikümmendtuhat dollarit! Ja see on sinu — kõik sinu!“

Ta kratsis lõbusalt pead ja ta sõrmed sattusid äkki armile, mida ta ei tundnud. Uurivalt kobas ta seda mitme tolli pikkuses. See oli kriimustus teisest kuulist.

Pahaselt astus ta surnu juure.

„Oleksid mu heameelega ümber nurga toimetanud, eks?“ ütles ta võidurõõmsalt. „Oleksid seda heameelega teinud, eks? Kuid andsin sulle su osa ja pealegi pead saama-ilusa matuse. See on rohkem, kui sa oleks teinud minu heaks.“ Ta tassis surnu augu servale ja lasi ta alla langeda. Tumeda mürtsuga langes surnukeha alla ja

küljeli, pöörates näo valguse poole. Kullakaevaja vaatas alla.

„Laseb mind selga!“ ütles ta etteheitvalt.

Vasara ja labida abil täitis ta augu. Siis pakkis ta kulla hobusele. Koorem oli loomale liig raske ja kui ta jõudis laagrisse, ladus ta osa sellest ratsahobusele. Kuid sellest hoolimata oli ta sunnitud maha jätma osa omast varustusest, vasara, labida ja panni, oma raudasjad, keeduriistad ja mitmesugused pisiasjad.

Päike seisis lõunas, kui mees ajas hobused läbi väätkasvude eesriide. Et ronida üle suurte kaljumürakate ja kivide, pidid loomad ajama end tagumistele jalgadele ja pimesi teed tegema läbi lehestiku. Kord langes ratsahobune raskelt ja mees pidi vabastama ta koormast, et teda uuesti jalule saada. Kui hobune jälle hakkas liikuma, pistis mees pea läbi lehestiku ja vaatas mäenõlva poole tagasi.

„Vilets mees!“ ütles ta ja kadus.

Kostis väätkasvude murdumine. Loomade liigutused panid puud kiikuma. Rautatud kabjad kostsid kaljusel pinnal ja aegajalt oli kuulda vanne või terav, käskiv hüüd. Lõpuks tõstis mees hääle ja laulis:

„Lase oma silmil otsi
Kõrgeid haljaid mägimetsi —
Pööra ümber patuteelt.
Imesta sa ilmakatust —
Päästa ennast ilmapatust —
Paranda sa öösel meelt.“

Laul muutus ikka nõrgemaks ja paiga hing hiilis tagasi läbi vaikuse. Oja sosistas jälle uniselt. Kostis jälle mägimesilaste uinutav sumin ja pajude lumivalged udusuled libisesid läbi lõhnava õhu. Liblikad lendlesid puude vahel ja kõige kohal leegitses rahulik päikesepaiste. Ainult hobukapjade jäljed heinamaal ja ülestuhnitud mäenõlv tuletasid meele, et elu ägedad lained olid seganud paiga rahu ning nüüd rändasid mujale.

(Lõpp.)

Usurändajate laev.

Saksa kirjanik **Evald Banse.**

Me istusime järsul kaljul, kõrgel murlainete kohal — Hein ja mina. Siit kõrgelt vaadates paistis meri sinise seinana.

„Igas üksikus peitub kalju, kare kui hailaanahk või terav kui nõel. Kui ma leeris käisin — hm, ammu enne teie sündi-

Riigikogu esimees Karl Elbund, Noorte Kotkaste peavanem.

„Kas näete seal väljas valgeid rõngaid?“ küsis vana madrus.

„Näen — ja?“

mist — kandsid poisid valgeid vultkraesid. Hahaa, veider paistis see!“

„Ja mis peitus neis vultkraedes?“ Ma ei

jõudnud oma keelt taltutada. „Ka kare haikalanahk või teravad nõelad?“

Hein riivas mind laitva pilguga ja ajas kukla sirgeks. Vastamiseväärses ta mind ei arvanud.

Vaheaja järele, mil ainult murdlainete laul meie kõrvus helises, algas ta uuesti:

„Siin kohal istusin ma hulga aastate eest, kui greeka purjek „Marasles“ hukkus. Valitses länetorm ja sissekäik sadamasse oli sama kõvasti korgitud kui rummipudel, mis on alles avamata. Hä — noormees, mis pärast pole teil sellist eset siin? See oleks parem kui küsimuste esitamine vanule inimestele.“

Kuid nähes, et ma istusin otse hääbunult, jätkas ta rahulolles:

„Asi sündis üsna ruttu. Vana puukast ujus, aeti sadamasuust eemale ja libises peatamatult alla sinna kaljude poole. Ei kestnud veerandit tundigi ja ta istus ühel sellisel nõelal — näete, sel seal — ei, teisel, enam paremal pool — ja jah, täpselt sellel. Silmapilguga murdus kere kaheks, meeskond suples vees ja lained viskasid ta randa. Kuna nad seal lamasid ja nutsid — neid oli vaid neli — purustasid lained laeva ja pildusid kaupa ja vaate maale. Oaaside talunikud ruttasid kohale ja päästsid, mis päästa oli — see tähendab, nad tassisid kõik oma onnidesse ja greeklased pidid seda kõik võimetult pealt vaatama.“

Mina siin üleval kaljul aga — mina jäin istuma ja süvenesin mälestusse. Mulle meelestus laevahukk, mille ma ise kaasa teinud ja mis veel hullemini algas, kuid ometi hästi lõppes.“

Vana peatus ja vahtis otsesilmil merele. Ma teadsin, et ta minult ootas soovi jutustamiseks. Ja ma tegin talle selle meeleheha, kuigi see sündis ka minu enese meeleheaks, sest tema oli tõesti läbi elanud eriskummalise loo. —

„Seda on tagasi terve rida aastaid, enne kui see greeka purjek seal all uperkuuti läks. Mina olin mingisuguselt aurikult plehku pannud ja istusin Sfaxis kuival. See oli tol ajal, mil prantslased seal veel ei kamanud.“

Ühel hommikul istusin ma ühe kohviku ees ja sõin ning jõin, sest ma olin paar päeva ühel paadil töötanud — ah, kas tunnete selliseid paate? Muidugi ei tunne te neid — mis te maailmast üldse tunnete? — ei midagi — mitte midagi. Olin umbes teie vanune, üheksateistkümmend — mis, tahate olla juba kakskümmendkolm? ohoo, siis olin juba kaks korda ümber maailma pur-

jetanud ja hulk kordi eluhädaohus viibinud. Ah, teie vedelvorst, kui te kõrbes kitsejahil olete või öösel mõnele süütule murdvargale kitli peale annate, siis usute, et olete teinud ei tea kui suure sangariteo!“

Naerdes ulatasin ma temale oma sigareti-karbi.

„Oo,“ hüüdis ta. „Deuxième Qualité. Mu suurim lugupidamiseavaldus, nagu Viini üldakse. Noorherra on vist küll eile itaallaseltselt kuldnaelu saanud? Noh, võtan siis juba kaks!“

Ja tõesti pani vana merekaru enesele kaks sigaretti korraga suhu ja süütas nad ka kahe tikuga põlema.

„Jah, kuhu olin ma nüüd küll ankru heitnud?“

„Sfax — paadid,“ vinnasin ma trossi välja.

„Tõsi — kui osav te olete selles toimingus!“

Ta naeris, meelitust tundes minu tähelepanust.

„Jah, need paadid on väga teravad, lendavad aina tuule ees ja on nii õhukesed, et ohutult võivad üle joosta lugematutest karidest. Võin teile ütelda: nagu angerjas vedrutab selline ese liivajoomest üle.“

Noh, heakene küll. Ma istusin küll vist kohvikus? Lähed sealt mööda keegi vana mees, see hüüab stemmerhäälega — “

„Millega?“

„Stemmerhäälega — see on vist küll mõni prantsusekeelne sõna — mis?“

„Ah, te arvate küll stentoorhäält? Hein, oh Hein! See sõna tuleb greek — “

„Ah mis,“ hüüdis vana pahaselt. „Teie tarkpea! See on ka üsna ükskõik. Tulete ikka jälle oma ristvoogudega. Mine või kursist välja. Aga kui teie arvate paremaks ise rääkida, siis võin mina ju suu pidada.“

„Ei, Hein, seda mitte,“ rahustasin ma teda, „jätkake aga, küll ma vaikin.“

Ja pakkusin talle korraga kolm sigaretti. See tõi jälle muige ta näole ja ajas ta uuesti merele.

„See mees, kel oli stem — no jah, kõva hää, hüüdis, et homme tuleb saksa laev „Lemnos“, mistahab viia usurändureid Dshid-dasse. Kõik valmistugu selleks ja hoidku moonakott ühes nelja kuldrahaga käepärast.“

Kuna mina alles imetlesin, et muhameedlased oma usurännakuid Mekkasse nüüd juba aurikutega teevad, kuulsin kõrvallaualt mõne araablase juttu, kes nähtavasti mägestikust pärit olid.

„Häbi meile,“ hüüdis neist üks, „et usk.“

likud nüüd isegi usurännakuil olenevad risti-koertest.“

„Tõsi, allah eest,“ kinnitas teine; „need shaakalid tuleksid heita üle parda. Vennad, kas teeme seda?“

Nad näitasid hambaid — mina pidin mõtlema tiigrile, kelle me kord Jaava saarel olime kastiga võtnud pardale. Siis ütles esimene: „Läheme Haddsh Abd e'salami juurde. Tema on juba kaks korda Mekkas käinud ja teab meile nõu anda, kuidas seda peame toimetama.“

Nad tõusid ja kadusid mind tähelepanemata. Vististi arvasid nad, et mina nende keelt ei oska. —

Järgmisel päeval läksin ma „Lemnose“ laeva ja kõnelesin kapteniga.

„Kapten, ma kuulsin, et araablased teid teel tahavad merre visata.“

„Nii, kust te seda teate?“

Tal oli suur täishabe ja ta silmitses mind teravasti.

„Kuulsin seda kohvikus.“

„Noh, siis on see ka kohvikujutt,“ naeris ta pilkavalt ja minult silmi pööramata. „Ütelge mulle,“ jätkas ta siis, „te olete ju meremees?“

„Jah, see ma olen.“

„Nii, siis tulge minu laevale. Mul suri tunaeile Susas üks madrus. Tooge oma asjad ja tulge kohe, hommikul vara lähen ma merele.“

„Asju mul ei ole, kapten. Aga ometi tulen ma.“

„Oleme rääkinud,“ vastas tema. „Tulge kaardimajja, teeme kirjaliku lepingu. Annan teile kuuskümmend marka käsiraha, et saaksite enesele tarvilikud asjad osta.“

Hein peatus ja süütas uue sigareti. Me silmitsesime mõtiskledes välja meresinasse, mis meie ees voogas. Juba aastatuhandeid hällitas ta madruseid ja laevu, soove ja kaupu. Ja ikka jäi see vanaks mänguks — kaptenid ja madrused, reederid ja reisijad. Nad eemaldusid maalt ja läksid merele, kuhu nad jäid päev päeva, aasta aasta kõrval, ja iial ei jõudnud nad sihile, ikka jäi nende sõit ühesuguseks vahetumaks tagasitulekuks, rännakuks maalt maale, merelt merele.

Hein kõhatas. Kui minu pilk tema pilku kohtas, nägin, et temagi midagi sellesarnast oli tundnud, et temagi oli tundnud igaviku hingeõhu lõngu.

Ometi raputas ta selle kõik kergesti eneselt ja jätkas vanal toonil oma jutustust. —

„Teenistus pardal oli kole. Kui oleksin g da aimanud, oleksin meelsamini jäänud

Sfaxi. Teie ei usu, millised sead on kuus-sada värvilist inimest. Nad tulid mägedelt ja oasidelt, rohulagendikelt ja kõrbest ja neil polnud küll aimugi, mis tühe asja kuuesajakordistamine tähendab. Nad rüvetasid laeva lae ja ruumi, kus iial käisid ja seisid, neil polnud aimugi puhtusest ja lugupidamisest teiste vastu. Meie, madruste, töö seisis õieti ainult puhastamises. Iga tunni järele käisid vahid veeämbri ja luuaga laevast läbi.

Jah, kui araablased seda veel oleksid sallinud! Aga ei, nad mitte ükski mustasid kõik, vaid tegid ka puhastuse võimalikult raskeks. Silmitsesid meid vihaselt, ei läinud eest, löidki meid. Kuigi nad olid pidanud ära andma oma püssid, noad olid neil ometi alles — ja need võeti enam kui kord välja. Selle juures oli meil vali käsk, ennast mitte nende tülisse segada. Olid ju härrad usurändurid maksjad sõitjad ja meie nende tasusajad sulased.

Olid nad härrad ja sead, siis krigistasime meie hambaid ja ihkasime arvetasumist. Ja see tuli varem kui olime oodanud. Põnevus pardal oleks ajajooksul läinud võimatuks, aga äike puhastas õhku ja laeva. Tõusis tuul ja enamik usuränduritest jäi merehai-geks. Küll tekitas see veel rohkem sõnnikut, kuid meie rõõmustasime ometi selle üle, et nad osavõtmatult lamasid nurkades, ja jagasime neile rikkalikult vett ja jalahoopet — haha.“

Hein naeris veel nüüdki rahuldatusena. Sain sellest aru, sest alles mõne päeva eest olin näinud ise usurändureid, kes olid Mekkast tulles mõne päeva puhunud tühe küla moshees — moshee ümbrust ei võidud enam ära tunda.

Hein jätkas:

„Jõudes Barka alla tabas meid kuri loode-tuul, mis seal alati merelt maale puhub. Nüüd peate teadma, sir, et masinad tol korral olid alles üsna nõrgad, eriti meil laeval, mis oli vanemaid aurikuid üldse. Nii mõistate, et torm meid pikkamisi lõunasse surus, ja järgmisel hommikul nägime tõesti oma ees murdlaineid — valget paela, mis kasvas ikka kõrgemaks ja kõrgemaks ja varsti näitas narmastunud äärt — nii pritsisid vahukroonid vastu kaljuid üles. Nii siis ajas meri meid randa nagu greeka laevagi kord just siia kohta.“ Hein osutas käega valgetele vahurõngastele meie ees keset sinavat merd. „On kõige narrim tunne, mis meremees tunneb — no jah, ja muidugi ka tuli laevas.“

Nii kõvasti kui meri ka lärmas, ometi

kuulsime juba murdlainte mürinat. Me laskisime ankrut vette, aga see ei pidanud ja „Lemnos“ liikus pikkamisi, siiski peatamatult kalda poole.

Nüüd olid araablasedki meie hädaohtlikku seisukorda märganud. Nii paha kui nende tunne ka oli, nende kallid elu oli neil ometi üle kõige. Nad koondusid, karjusid segamini ja vehkisid nugaodega. Võis mööduda ainult veel minuteid ja siis olid nad meie kallal — 600 kahekümne vastas, arvesse võtmata masinapere.

Ent sel hetkel — torm väljas ja sees — tuli pööre. Oieti paistis see vähem päästmisena kui hädaohtu suurenemisena. Me olime nimelt juba karide vahele sattunud, mis ranna ees seisid. Ütlen teile, mister, koht oli päris põrgu. Ümberringi tõusid järsud veesambad, mis paukusid kui kahurid ja üleval tuules narmastusid.

Nüüd peate teadma — kummaline, siin kohal meeletust mulle, et Hein juba kaua aega oli unustanud suitsetamise, nii valdas teda mälestus — „peate teadma, et kesk kõige suuremaid murdlaineid leidub auke, kus vesi vait on —“

„Nii, kuidas on siis see võimalik?“ küsisin ma imestades.

„Kes võib seda aimata,“ tõrjus ta. „Kuni seda nähakse, ei saa seda uurida, ja kui seda saab uurida, siis pole seda näha. Kas seal leidub vastaspoole, mis murdlainte liikumise lõpetavad — või mis, kes võib siis alati kõiki põhjusi tunda ja nende järele küsida. Asi on ainult nii —“ katkestas ta. Kuid mõni hetk hiljem sattus ta jälle voolusse: „„Lemnosel“ oli õnne, imestamisväärt õnne sellisesse surnud vette sattuda. Hui — vasemal ja paremal ja ringi meie ümber möirgasid murdlained, tantsisid ja paukusid veesambad. Igakord, kui murdlained tagasi imbusid, kerkis kahel pool esile eesranna kaljuplaad, märg ja täis mere-rohtu, sile ja serviline — hirmus nähtus meremehele.“

Ja nüüd pange tähele ja seletage mulle, kuna te ju alati seletusi otsite — kuidas see tuli, et samal minutil, mil araablased tahtsid meie kallale tulla, laev bakkbordi poole kaldus? Noh, noorhärä, kas oskate seda?“

Vana merekaru silmitses mind pilkavalt. Mina vaikisin.

„Ahaa, seal te nüüdistute ja ei ava suud. Keegi ei tea seda seletada, ütlen teile, see on lihtsalt jupp — jupplteet — ärge naerge, härä, ma —“

„Ah, Hein, te mõtlete sündmuste duplitsiteeti — kahekordistust. Väga ilus, aga see on nimi, mitte seletus.“

„Ei peagi seda olema, ütlen teile,“ ütles ta pahaselt. „Aga parem oleks kui kuulaksite, mis?“

„Muidugi.“

„Oli imeilus, jah, tõesti imeilus nähe, kuidas see kogu seltskond ühes mütsakus, kui ta parajasti tahtis liikuma hakata, ikka enam vildakile pöörduval lael bakkbordi poole alla libises. See libisemine oli nii järsk ja jõuline, et hulk neist teiste raskuse rõhul lihtsalt üle reelingu libises ja nagu kari lendavaid kalu kaljuplaadile lendas.“

Noh, meie madrused silmitsesime seda hetke aega, siis aga valdas meid nähtuse veidrus ja tasumiselimu. Haarasime nõõriotsad ja tungisime inimkoogile kallale. Oi, seal me neid siis vihtusime. Nad kisendasid ja tungisid vastupanuta reelingu poole; kui löid, siis ainult oma eesolijatele, kes neid takistasid merre hüppamast.“

Hein tõmbas sügavasti hinge, nagu väsinud raskest tööst. Siis — viimaks — süütas ta sigareti.

„Paraku sündis see kõik liig kiiresti. Ja kui viimased olid laevalt ära, nägime alles, mis seal all kaljul oieti sündis. Seal pesid murdlained plate vastu pead varsti puh-taks. Kõik said maale.“

Meie aga hoidsime kõhtu kinni ja naersime — naersime. Mees, ütlen teile, harva olen ma nii naernud!“

Ja vana madrus naeris nii, et hakid, kes kaljude vahel pesitsesid, ehmudes lendu tõusid. —

Natukese aja pärast ma küsisin:

„Kas asi lõppes teil hästi? Või tulid nad tagasi ja viskasid teid üle parda?“

Hein jäi jälle tõsiseks:

„Seda me kartsimegi. Öösel lõppes torm ja teisel hommikul oli meri sile ning sinine. Aga mitte ainult see ei sündinud, vaid veel midagi. Mõistatage, mis?“

„Hm,“ naeratasin ma, „muidugi istus teie laev kuival, mis?“

„Jällegi viltu lastud,“ vastas tema pilkavalt. „Ei, meie laev oli jälle oieti ja ilusana ja puhtana kail — ahaa! See oli olnud vaid murdlainte rõhumine, mis ta oli pressinud vastu kaljuplaati. Vee vaikimisega kadus see rõhk ja „Lemnos“ tõusis.“

Noh, tegime siis laevale uuesti auru sisse. Esimene ohvitser sõitis paadiga ees, loodis vett ja loovis meie laeva niiviisi välja merele.“

„Ja usurändurid?“

„Ah jaa — need! Jah, need kisendasid. Üks osa neist tahtis jälle saada laevale ja ahastas, teine osa nõudis tagasi sõiduraha ja relvu ja ähvardas. Me viskasime püssid vette, millele järgnes jooksmine ja ujumine ja vee alla laskumine, õige veelahing. Meid see enam ei huvitanud. Me sõitsime Gibraltari suunas ja kapten vandus, et usurän-

duritega iial enam äri ei sobita. Ja selle juures polnudki temal seda tööd teha, mis meid nüüd ootas — pidime ju kaheksa päeva palehigis töötama, enne kui laeva jälle puhtaks saime.

Ei — usurändureid iialgi enam!“

Hein lõpetas põlgliku ohkega. Siis tõusime, heitsime veel tühe pilgu sinisele merele ja kastusime siis palmide varju.

Kuningate kuninga kolm küsimust.

Arnold Liiv.

Kuningate kuningas valitses kord aegade rüpes maid ja rahvaid. Kuninga vägevuse ees väriseti, tema rikkust imestati ja tarkust jumaldati. Palju tarku valitsejaid käis kuningate kuninga jutul, et midagi õppida tema elukogemusist. Maailma kaunimad naised armusid kuningate kuningasse . . .

Ja kuningas mängis kunstnikuna kannelt, ehitas lemmik-naistele ilusamad templid, muutes maisete hüvede nautimist magusaks muinasjutuks . . .

Kord, olles tüdinud kõigest, mida suutnud elult endasse imeda, jäi kuningate kuningas mõttesse, soovides teada: esiteks, milline on uhke kotka tee pilvede all, teiseks, kuhu lõpeb merele eksinud laeva tee, ning kolmandaks, millist silda mööda jõuab mehe armastus ilusa naise südamesse . . .

Ja kuningas mõtles ning mõtles. Kogu elu oli ta püüdnud lahendada küsimusi, mis olid kui imelik muinasjutt — luule . . .

Kord, kui kunigate kuningas viibis oma armsama naise Silmadevalguse kaenlas, lebades kallil vaibal ja kuulates mahedat flöötide muusikat, tuli ta juure hoovinarr, kes oli ainsam meestest, kes julges kuningale ütelda tõtt, teades, et temal enda sõnade eest ei tule vastust anda, sest neid ei võetud kunagi tõsiselt . . .

Nähes hoovinarr, esitas armastusest, viinast ja auahnusest küllastunud kuningas ka sellele oma kolm küsimust. Narr mõtles pisut, tegi võimalikult lolli näo ja kostis kuningale:

„Uhke kotka tee algust ja vältust ei leia sa, vägev kuningas, kuid tema teekonna lõpu saad sa kätte siis, kui su piigikandjad saadavad surmavaid nooli linnu rinda; samuti leiad marusel merel kõikuva laeva

tee lõpu, kui lased laeva põhja puurida augud. Ja kolmas küsimus, oh kuningas, on õieti kerge vastata,“ narr vaatas vaipadel lamava kuningate kuninga lemmik-naise Silmadevalguse pruunidesse silmadesse õige tugevasti, nii et see pikad ripsmed lange-
tas, ja jätkas siis pisut kogeledes: „Silmad on sillaks, mille kaudu mehe hing keelmatult käib naise hingel võõrsiks. . .“

„Sina, tola, oled minust targem! Lasen toimida su nõu järele, kuid ära arva, et ma sinust pimedam olen. Tabasin su praegu võõra vara kallalt — silmade sillalt. . .“

Hei, siia tulge, ülemteenrid! Võtke kinni mu hoovinarr ja kuivatage tal kuuma rauaga silmade valgus, sest silmade abil jalutab ta mehehing mu lemmik-naiste südamete kambritesse . . . Täna alates võivad mu naisi näha ainult naised ja meestest pimedad, et oleksid minu kui mehe silmad mu naistele ainsamateks, keda nad võivad armastada. Täna alates päevast alates laske pilvede alt kihvtiste nooltega alla iga kotkas, kelle tee läbib mu riiki, ja puurige põhja kaugeilt mailt sadamasse tulevad valged, kerged purjekad . . .“

Kõik toimiti, kõik sündis nagu kunigate kuningas soovis . . .

Kadus kuninga hingest seks puhuks küsimuste ahel, kuid kadus ka ta elust muinasjutt. Ühel päeval vaatas kuningas kogu oma igavat elu uhkes lossis ja märkas, kuis olid tuhmunud ilusate naiste säravad silmad, merel puudusid lumivalged purjekad ja taeva all ei lennanud uhked kotkad. . .

Ja kuningas mõtles: „Kogu meie elu on tühi töö ja vaimu närimine, kui teda ei ilusta luule — arusaamatu muinasjutuna. . .“

Jaamad Jäämere ääres.

Vene kirjanik **N. Tassin.**

On olemas linn, mis kolm või neli kuud muust maailmast täiesti on lahutatud. Ükski inimene ei lahku linnast, ükski ei külasta teda. Kui aga siiski kustki ilmub mõni võõras, siis valdab elanikke suur ärevus.

Selle linna nimi on Werhojansk ja ta asetseb Siberi äärmisel otsal, teisel pool polaarjoont. Kaheksa kuud kestval talvel valitseb siin täielik vaikus, ööseti aga sarnaneb linn kalmistule. Isegi koerte haukumist pole kuulda — kuna seal ei leidu võõraid.

Koerad hauguvad.

Ühel jaanuari ööl kella kümne paiku hakkasid kõik linnakese koerad haukuma. Paistis juhtunud olevat midagi ebaharilikku. Mina ja veel kaks teist poliitilist väljasaadetut istusime kohaliku arsti juures, kes oli ainus arst selles linnas ja linna ümbruses umbes 10.000 ruutkilomeetri ulatuses. Jutt katkes, kõik kuulasid.

Mõni minut hiljem koputati meie uksele. Selle avanud, astusid mõned kohalikud jakuudid tuppa ja töid kaasa ühe võõra. Võõra riided olid talle selga külmanud, ja kui jää soojas toas hakkas sulama, tekkis põrandale suur veeloik.

Võõras vahetas oma suguvendadega mõne sõna, tõmbas oma põhjapödranahast kasuka põuest mingisuguse hoolikalt räbalatesse mässitud paki välja ja andis selle arstile.

See oli kiri Sredne-Kolõmskist — sealst arstilt. Käskjalg sõitis 12 päeva ja vahetas igas külas oma sõidukoeri. Seda sõitu tuleb arvata rekordsõiduks, sest kahe linna vahe on pikem kui 1.000 kilomeetrit ja harilikult nõuab see vahemaa sõitmine kolm kuni neli nädalat aega.

A p p i k u t s e.

Sõnum oli kisendus abi järele. Sredne-Kolõmskis oli levinud kõhusoojatõbe taud ja tetrovaktsiinide tagavarad, mille abil taudi vastu edukalt saadi võidelda, olid saanud otsa.

„Kui ma rohtu kohe ei saa, sureb enamik linna elanikkudest,“ kirjutas arst. Temal olla võimatu mujalt abi otsida, kuna Werhojansk olla ainsaks lähemalseisvaks suurlinnaks.

See kõlas kui pilge: meie külakene — suurlinn! Aga tookord mõtlesime vaid sel-

lele, kuidas saaksime Sredne-Kolõmskit päästa.

Õnneks oli meie apteegil nõutud arstirohust suur tagavara. Nüüd oli vaid vaja seda võimalikult ruttu kohale toimetada. Viibimata peeti sõjanõu, millest peale meie osa võtsid mõned kohalikud jakuudid, linnapea, politseiülem ja jakuudi käskjalg. Arst oskas jakuudi keelt ja oli meile tõlgiks.

Teeleminek lumetormis.

Kuidas viiakse arstirohi kõige kiiremal teel Sredne-Kolõmskisse? Kaksteistkümmend päeva, mida käskjalg siiajõudmiseks vajab, näikse meie arust olevat liig pikk aeg. Peale selle algas parajasti siberi buraan (lumetuisk), mis on hirmsaks vaenlaseks kõigile, kes rändavad Siberi lumekõrbes. Keegi ei sõanda siis linnapiiridest lahkuda. „Buraan“ tuiskab siis kõik, isegi kitsad, vaevalt nähtavad teed kinni, ajab lume hirmsasse hange, pimestab silmad. Kuna me alles nõu pidasime, muutus torm ikka suuremaks, ja selgesti oli kuulda, millise hirmsa vihaga ta meie viletsa linnakese viletsaid onne ründas.

Käskjalg teatas meile, et kõik vahejaamad kahe linna vahel asja tunnevad. Igal pool oodatavat värskete koertega, et kallist koormat viibimata edasi toimetada.

Polnud minutitki kaotada. Me lasksime linna kõige tugevama ja julgema jakuudi oma juurde kutsuda ja seletasime temale asjaloo ära. Viivitamata andis ta nõusoleku pakki lähemasse jaama toimetada. See tee oli 150 kilomeetrit pikk. Sõit koledas buraanis kohutas kõiki, kuid mis teha, kui Sredne-Kolõmskis hulga inimeste elu kaalul seisis.

Bajdar — nii oli julge mehe nimi — läks kohe oma koeri saani ette rakendama. Poole tunni pärast oli ta ärasõiduks valmis, ja me olime tema teelemineku tunnistajad.

Oli hele kuupaiste. Torm tõstis terved lumepilved lendu. Thermomeeter näitas 38 kraadi Reaumuri järele külma, mis on isegi Werhojanskis väga kõrge temperatuur. Teel seisis kaunis pikk rong: kaksteistkümmend koera üksikult üksteise taha väikese kitsa saani ette rakendatud. Koerad olid linna parimad, hästi toidetud ja peaaegu erandita pikakarvalise valge nahaga. Juhtkoer, kelle

peal õieti kogu koerakarja eest vastutus seisis, oli teistest suurem. Tema oli juba julitimise oma kätte võtnud, pani teravasti tähele, kas mõni koer korda ei riku, ja hakkas kurjategijat vihaselt haukuma. Kui üks koer lumes hakkas väherdama, hammustas ta teda nii valusasti, et vastupanija haledasti hakkas nuuksuma. Juhtkoer oli vali valitseja. Õieti oleks sõiduks aidanud kuuest kuni kaheksast koerast, teised olid ainult tagavaraks.

Arst andis Bajdarile hoolikalt sissepakitud rohu hulga. Bajdar, nii kasukatesse mäsitud, et vaid ta silmi kitsa riideprao vahelt võidi näha, istus saani, laskis kuulda-vale kummalise kurguhääle, ja koerasaan kadus ruttu meie silmist.

E s i m e n e j a a m.

Rohu viimine Werhojanskist Sredne-Kolõmskisse läbi ääretu lumetuisu ja tuhande koleda takistuse äratas nii suurt tähelepanu, et sellest hiljem kogu Venemaal jutustati muinasjutulisi asju. Neid vapraid, ohvimeelseid ja julgeid mehi, kes rohusaadetise ühest jaamast teise edasi viisid, on austatud kui sangareid ja rahvuskangelasi.

Teekond esimese 150-kilomeetri ulatuses läks võrdlemisi siledalt. Bajdar kaotas vaid kolm koera, kelle ta pidi kui täitsa väsinud maha jätma. Rongad ja Siberi shaakalid said oma saagi võitluseta. Sõit kestis kella 12 öösel kuni järgmise päeva kella kolmeni pärast lõunat, nii et Bajdar umbes 10 kilomeetri kiirusega tunnis edasi liikus, mis kiirus buraanile vaadates väga suur on.

Karaibas oodati teda juba. Kogu elanikkond ruttas talle vastu. Kuna ta ennast ise ja samuti ta koerad endid soojendasid ja oma keha kinnitasid, ruttas juba keegi teine jakuutlane värske koerasaaniga järgmise jaama poole edasi.

J õ u a b k o h a l e t a r r e t u m e e s.

Buraan näis kõigest jõust tahtvat takistada Sredne-Kolõmski elanikkude päästmist. Ta tormas ikka ägedamini, virutas koeri maha, ajas lund kõrgesse hange, nii et saan ümber kukkus, koerad tasakaalu kaotasid ja üksteist vihaselt hakkasid purema. Käed kanged, silmad poolpimedad, pidi inimene saani üles tõstma, koeri rahustama, korraldama ja katkenud nõõrid jälle kokku sõl-mima.

Saimon Turav — nii oli teise jakuutlase nimi — jõudis järgmisse Karkala jaama peaaegu külmanult ja vaevalt veel mee-

märkusel. Suurem osa ta koertest kärvas teel. Ükski neist ei oleks ellu jäänud, kui juhtkoer ei oleks töötanud ebahariliku nuuskimismeelega ja imestamiseväärse jõuga. Ehkki kogu tee oli kaetud meetrikõrguse lumega, haistis koer ometi jälgi seal, kus inimesed või koerad võib olla juba kuude eest olid liikunud. Tema tublidus takistas päästeekspeditsiooni haledat nurjumist juba siin.

Alles kolmandal päeval ilmus Karkalasse kummaline rong. Kümme koera vedasid suure vaevaga saani, milles lamas ühe mehe nähtavasti elutu keha. Saimon Turav ei olnud aga surnud, tema oli peaaegu külmanud ja meelemärkuseta. Ei puudunud palju ja ta oleks uinunud igavesti, kuid juurderutanud jakuutlased hakkasid teda kohe tänaval lumega hõõruma, siis andsid nad temale klaasitäie kanget viina, millele tubakat hulka lisatud, ja ta ärkas.

Tema esimene sõna oli: „Pakk!“ Ta võttis selle ettevaatlikult põuest ja andis külavanemale. Keegi teine vapper mees rakendas oma koerad saani ette, võttis külaldaselt viina kaasa enesele ja külmanud kalu koertele ning jatkas siis teed lähema jaama poole.

K õ i k v ä r i s e v a d.

Kalli paki vedu edenes kõige raskemates oludes. Külm kõvenes, tuul, mis puhus Jäämerelt, muutus ikka halastamatumaks, teed olid nii lumitunud, nii paksult hangedes, et saan iga silmapilk võis sinna alla jääda. Ometi, kõigele sellele vaatamata, leidis julgeid mehi, kes istusid kitsasse saani ja teele läksid.

Vaheajal oli haigla Sredne-Kolõmskis haigetega ja surijatega juba täis kiilutud. Taud arenes ja levis ja surmal oli suur lootusrikkast saaki saada.

Kolm nädalat oli möödunud sellest, mil käskjalg Werhojanskist oli teele saadetud. Telegraafi selles maailmast lahusseivas linnakeses ei ole, nii et Werhojanskist midagi küsidagi ei saadud. Meeleheide kasvas. Surm pimestas oma mustade tiibadega linna ja mürgitas tema hingeõhku. Iga päevaga kasvas haigeksjääjate arv, nagu seda väsinud arst hirmuga võis nentida.

Haigla oli juba ammu liiasti täidetud, abiks tuli võtta veel eramajasid. Linnaelanikud ei julenud majadest väljudagi, vaid istusid oma tubades. Helevus oli raskesti rõhutatud; kõik tundsid endid olevat määratud surmale.

Sõjajaminister A. Kerem, Noorte Kolkaste peavanema abi.

S a a n l u m e h a n g e s .

Päevad möödusid; seisukord muutus ikka raskemaks, ähvardavamaks; rohusaadeti ei olnud ikka veel kohale jõudnud.

25. päeval pärast käskjala teeleminekut Werhojanskisse nõudis arst, et elanikud igaks juhtumiseks päästvale saanile abi vastu saadaksid. Viis meest, kõige nooremad, tugevamad ja julgemad terveks jäänud jakuutlastest teatasid endid, ja igaüks neist sõitis 10, 12 ja 15 koeraga teele. Kaks meest sõitsid teed mööda, kus koerad jälgesid võisid haista, teised levisid lumekõrbesse lahku. Usti, et mees, kes viimase vahe pidi ära sõitma, oli teelt eksinud ja külma võetud.

See kartus osutus osalt õigeks. Veel väljasõidu päeval kohtas üks meestest umbes 20 kilomeetrit Sredne-Kolõmskist eemal

suurt lumehange, kust oli kuulda koerte haukumist. Ta peatus ja hakkas lumehange kaevama. Sellest hangest leidis ta kogu koerakarja ühes saaniga. Saanijuht Kardo Gunarit oli tabanud eriti kange buraan ehk lumetuisk ja see oli ta siis lume alla matnud.

See asjalugu päästis tema ja ta koerad surmast, sest lume all olid nad külma ja tormi eest varjatud. Et tal enesel ja ta koertel oleks rohkem ruumi, laiendas Gunar õõnsust hanges ja tegi vaid väikesed avaused, et värske õhk alla nendeni pääseks. Ta otsustas siin tormi vähenemist oodata. Pealegi oli tema nagu ta koeradki nii väsinud, et ei oleks enam jaksanud sõitu jätkata.

S a a b u m i n e s i h i l e .

Viimaks ometi jõudis palavasti oodatud rohi kohale. Teade -sellest levis isegi oma jurtades konutavate jakuutlasteni. Kõik ruttasid tänavale. Jakuutlast, kes rohu toonud, kostitati nii, et ta tund hiljem oli täiesti joobnud. Ka koeri toideti hästi.

Arst hakkas kohe päästetööd. Mõne poliitilise väljasaadetu abiga pandi kõigile tervetele kaitserõugeid. Taud pandi seisma. Mõni nädal hiljem polnud linnakeses enam ainustki soojatõbe põdejat. Haigus nõudis 20 surrut. Kui rohtu ei oleks saadud, oleks neid kindlasti olnud sadandeid. Meeste kangelasemeel oli sadadele võimaluse annud tigidale haigusele vastu panna.

Lumekõrbe posteljonid ei arvanudki oma tegu kangelaseteoks. Mul oli hiljem võimalus Kardo Gunariga rääkida. Hakkasin tõlgi kaudu ta tegu ülistama, kuid tema vaatas mulle arusaamatult näkku.

„Sa oleksid võinud ju teel külma ohvriks langeda?“

Ta kehtas õlgu ja vastas:

„Keegi ei pääse surma käest. Isegi suured „tadjonid“ (ülemaad) surevad. Nii ootab meidki surm!“

See hetk paistis Gunarile olevat soodus minult viina ja tubakat manguda. See oli ainus tasu, mida ta tahtis saada.

Ravda röövlid.

Serbia kirjanik **Jordan Jovkov.**

Presseltsi rikkaim talunik Matake käib sügavas mõttes.

Tema poja Petkoga ei ole asi õige. Matake on seda juba kaks korda märganud: Kui Petko vilja sadamasseviimiseks kottidesse täidab, siis paneb ta mõõdule suure kuhja peale, ja siis sadamas teeb ta mõõdu täpselt jälle tasaseks, see on selge. . .

Hea küll, Petko teeb enesele taskuraha, sel-

Rahast ei ole siin juttu, kuid Matake kardab, et poeg on sattunud laiale teele. Puid tuleb ravitseda kuni nad on noored.

Kui Petko kord jälle linna minekuks valmistub, kui ta maisi jälle nii hooletult täidab, siis, siis ei jaksa Matake enmast enam taltsutada; ta käsutab enesele kasuka kätte, üsna lihtsalt, asub vankrile ja juhib selle ise turule. Ta peab asja õigele alusele jõudma.

Viru Noorte Kolkaste Rakvere I malevkonna II rühma lipule pühaliku föotuse andmine rühma lipupuri poolt Rakveres 30. mail 1931. a.

lest vana palju ei küsi — tema ju rikkust on.

Mis Petko aga hiljuti tegi, paistab isegi rikkale Matakele juba liiana: Poeg tuleb turult tagasi — tühjade kätega; koduteel, Ravda metsas, olla talleröövlid kallale tunginud. . . Nii ta kogeleb ja ei julge isale silma vaadata.

Sügisel, kui talunikud oma vilja mere äärde veavad, kasutavad kurjategijad aega, vististi — seal kusagil Balkani mägestikus. Aga siin, peaaegu küla ees, sadama juures? Ravda metsas? Need peaksid olema õige hullud ja — rumalad röövlid.

Sadamas ei küsi ta esiti enam hinna järele; annab kaupmehele proovi, tühjenevad kotid, viib hobused ulu alla ja algab ringkäiku: kaupmehe juurde, kohvikusse, laagrisse, igale poole, kus teda ja Petkot tuntakse. Ta talitab kavalasti, võtab kaugelt hoogu, viib jutu kaudseil teil sadama tegevusele, lõbudele. . . — Ta ei ole oodanud kiitust poja kohta, kuid seda serveeritakse talle igalt poolt. Kuid teda juba nii ei saa petta.

„Et olen jõukas,“ mõtles ta, „ja lugupeetud, sellepärast räägivad nad mulle suu järele.“

Viimaks jõuab ta, üleni higine, korterisse tagasi. See on kõrts. Ja kõrtsimehe võtab ta eriti käsile. Ilmaaegu, seegi teeb enda süütuks.

„Armas Matake,“ vannutab ta, „iseegi kana vaatab vett juues üles Jumala poole. Ja sina usud, et ma valetan? Ütlen sulle: sinu Petko on õiglane poiss. Vaevalt on ta linnas kõik talitused lõpetanud — kui juba istub vankrile ja läheb. Kui tihti olen temale ütelnud: Petko, oota ometi seni kui hobused on hinge tõmmanud! Kuid ta ei kuule minu juttu.“

Matake ei tea midagi vastata, aga veendunud ta küll veel ei ole.

„Kannata, kannata,“ pomiseb ta. „Nii kavalat rebast ei ole, kes enesele ei astu saba peale. Küll ma juba selgusele jõuan!“

Koduteel, lagedal maal. Matake taga on meri madalikku kastunud, tume kui pilv — kaugele ta selja taha on jäänud linn oma kõlehallide müüridega. — Matake võtab karusnahkse mütsi peast ja laseb õhtu jahedust mängida oma lauba ümber. Oh, tal oli, nagu oleks tal nõör kaela ümbert ära võetud. Tema ei armastanud kitsaid tänavaid nende hõõguva kivisillutusega, ei armastanud tolmu ja sekeldust kauplustes ja sadamas, kus inimesed ja loomad nagu ahjus küpsevad. Matake laskis hobused sammu käia, et nad kõigest raskusest koksid.

Kuid nii tihti kui hobused eneste taga kuulsid vankripõrinat, said nad erksaiks ja tahtsid minema tormata.

„No näed,“ mõtles Matake, „nad on valatud ja mitte harjunud tähelepaneliku käega. Kes teab, mis see Petko teeb, kellega ta asju ajab, kui linnast tuleb.“

Talle tulid kõik jälle meelde: kuhipeaga viljamõödud ja Rawda röövlid. . . .

Märkamatult oli ta juba jõudnud kardedava metsa juurde. Ta vaatas pisut kartlikult ringi: ei kedagi lähedal ega kaugel. Muidugi: nii ligidal linnale. Inimesed ei mäleta siin ammugi röövleid olevat näinud. Sellegipärast laskis Matake hobustel erksalt traavida ja hoidis ohjad pingul.

Kui ta aga metsast oli õnnelikult läbi jõudnud — hobused sörkisid jälle tasakesi — siis valdas Matake uni. Ta jäi tukkuma. Karvamüts venis ta silmadele.

Ja Matake magas Jumal teab kui kaua — magas nii raskeeti, et ta ei märganudki, et hobused teelt paremale poole kõrvale pöördusid.

Äkki peatusid nad ja peatusenõksust är-

kas Matake: Kus ma ometi olen? Seda suurt maja ei ole ma veel kunagi näinud?

Vististi oli ta teinud veiderüllatunud näo — noor neiu seal naeris.

Ja et neiu oli ilus ja valgete hammas- tega, siis naeris ka Matake:

„Olen sattunud eksiteele. Mis küla see on?“

„Küla,“ ütles neiu, „on kaugemal üleval. See siin on Antimovo kõrts. Aga tule vankrist maha — kõik on sinu teenistuseks valmis.“

„Hobused tunnevad seda teed,“ mõtles Matake, sidus hobused kinni ja läks kõrtsi — väärilikult, nagu see ta nimele ja varandusele vastas. Ta silmitses salamahti ilusat neiut ja arvestas ta vanadust.

Kõrtsis oli kolm või neli talunikku, need pöörsid tema poole ja silmitsesid teda. Neiu oli läinud leti taha, seisis seal puna- palgeil ja naeris. Keegi paks talunik, kel suur täishabe, tukkus.

Äkki tõusis üks talumeestest, vanemneist, lumivalge kui tall, ja pilutas Matakele oma punetavate silmalaugudega silmi.

„Ah, see oled sina, Matake, vana seltsimees? Tere tulemast! No vaata! Ei tunne mind enam? Kiiro Kotoman, kui seda sulle juba pean ütlema. Teenisime ju üheskoos sõjaväes — kas sa enam ei mäleta? Kaheksas pataljon — jalaväekompani Varnas? No vaata! Tule ja istu siia! Vassilka, tule, pühi siin laud puhtaks!“

Matake võttis istet.

Kiiro ütles tähtsalt ja pühalikult oma naabritele:

„Kas teate ka, kes see on? Matake Preseltsist. Silmitsege teda hästi. Armas Jumal on teda kahe käega õnnistanud: ta võiks osta kogu Antimovo, kui tahaks. Meie Jorgitsh tema kõrval? Kes on Jorgitsh? Mustlane. — Aga kuidas, tont, Matake, sattusid sa siia?“

Matake ei kuulanud teda. Ta silmitses tähelepanelikult ja himustavalt perenaist, kes oli varrukad üles käärinud ja nüüd oma täite käevartega keerutas lappi. Ilus naine see, kõigi pühade juures — tugev, mustade silmadega ja kumerate kulmudega. Ja alati ta naerab.

„See naine,“ mõtleb Matake, „kas naerab minu üle, kuna ta leidis mu vankrist magavana, või aga leiab ta, et olen kena mees.“

Kiiro Kotoman ei annud talle mõtisklemiseks aega. Matake pidi jutustama, kuidas ta magama jäänud ja alles Antimovos är- ganud. Talunikud vaikisid — aupaklikkuses õilsa võõra vastu. Perenaine naeris.

Sellest ärkas habemik ja silitas oma habet.

„Tere hommikust, Kalmuk,“ hüüdis talle Kotoman, kuigi oli juba õhtu.

Matake nõudis veini. — Kiiro muutus veel julgemaks.

„Ei maksa inestada, et hobused sinu siia töid. Kaks aastat tagasi istusid siin Diimo Rainovid, Dragan ja Pavle — Antimovost. Sa ei tunne neid — neil on tegemist poliitikaga. . . Mis ma tahtsin ütelda: istuvad siin ja tahavad minna linna. Aga milline talv! Lumi põlvini! Viimaks jõuab kätte pimedus, nad lähevad teele. Väljas valitseb lunetuisk nagu tuhandes sulevoodis. Kaks tundi sõidavad nad öös ja külmas — viimaks näevad üht valgustatud akent. Ja milline aken see oli? Hahaha — Antimovo kõrtsi aken. Noh, seda pidu, mida nad siis pühitsesid! Kuni hommikuni!“ Ja perenaise poole: „Mis, Vassilka, kas pole tõi?“

Kiiro pilgutas Matakele silmi, kummaridas ta kõrva juurde ja sosistas:

„Mis sa tema kohta ütled, mis? Peen naine. Peen raass. Juba ta ema oli selline, tüse, tujukas ja ilus. Türgi ajal, kui mõni pasha siin sõitis, tuli ta siia sisse kohvi jooma ja teda vaatama. Ja Jumala eest, see Vassilka väärrib seda. Ta oli abielus, aga ta mees on surnud.“

Kõrtsi eest kostab vankripöörin. Tosin voormehe tuleb kõrtsi — kõigist võimalikudest ümbruskonna küladest. Ülisuurte mütsidega ja pikkade punaste kitlitega, tu-

gevad mehed, keda kutsutakse vajakiteks, sest et nad alati ütlevad „va“ — „Tule, va, Ivan, va“ — ja neid arvatakse rumalateks. Teised, jalas mustad laiad püksid, paksud, lühikesed saapad, on Babadagist ja suured tülinorijad. Täna on nad kõik lustilikud — aasta oli hea, taskud täis. Siis vaja sõita, Vassilkat vaadelda — kuidas ta ruttab ja tegutseb; ta silmad sädelevad ja põsed õitsevad kui metsmoonid.

Mataket on vallanud nooruse joovastus. Kui keegi vajak hakkab vilet puhuma — tõuseb Matake. Ja talunikud tunnevad, et see mees nad kõik ületab.

„Sa ilus naine,“ hüüdis ta perenaisele, „anna inimestele juua nii palju kui nad tahavad minu kulul. See on haruldane tund ja seda ei tohi ealeski unustada.“

Ta istub jälle vaatamata teistele. Talunikud aga sosistavad: „Vana mees, aga milline mehisus!“

Nad jooavad — Matake maksab ikka jälle. Siis nad tantsivadki: Matake esimesena nagu patriark, kes kuninga pulmarongi avab. — —

Hommikul jõuab Matake koju. Poeg ootab teda juba. Matake viskas talle ohjad kätte ja ütles:

„Tegid minu niisama lagedaks kui kord sinu!“

„Kes, isa, kes?“

„Ravda rõõvlid!“

Ütles ja läks majja — lõpmata õnnelik naeratus huultel.

Väike Maier.

Austria kirjanik *Linda Stiasny.*

Ta oli tehnik. Väike ametnik suures söekaevanduses. Ta nimi oli Karl Maier. Kuid teda hüüti ainuüksi „väikseks Maieriks.“ Sest ta oli vähenõudlik, alandlik, kena noormees.

Keegi ei aimanud, milline kuum auahnus ja kui palju edevust pesitses „väikses Maieris.“

Suurepäraseid tehnilisi ideid oli ta suurest alandlikkusest kõige esiteks ametivendadele avaldanud, kes neid kasutasid eneste huvides. „Väiksest Maierist“ ei oleks ju keegi uskunud, et need on tema ideed. Seltskonnas käis ta käsi samuti. Ta ei suutnud end maksma panna. Asjatult neelas ta moodsat

literatuuri. Ja juba ilimumise päeval tuupis ta naljalehtede head anekdoodid pähe. Kuid ta jutustas veidi laialiselt. Kuna ta jõudis pointe'ini, ei kuulunud teda enam ükski. Ilusad tüdrukud — ja „väike Maier“ armastas neid väga, neid ilusaid, kenu tüdrukuid — lasid endid ainult nii kaua saata, kuni leidsid teise.

Siis aga tuli kurb ja õnnetu kesknädal. Ta töi katastroofi, tulekahju söekaevanduses. Ja „väike Maier“ oli üks esimesi, kes pidid alla kaevandustesse minema, et päästa, keda veel võis päästa.

„Kõik on päästetud,“ teatati siis hõisates, ja alandlikult astus „väike Maier“ teiste

päästjate taha. Kuid varsti kostsid hirmu-
hütüded, väike rühm töölisi oli jäänud unu-
susse kuski kauges kaevandussopis. Viivi-
tades vaatasid mehed üksteisele näkku.
Hõõguv tuliaur mängles kaevanduse suu
kohal, lakkus ahnelt laskekorvide teraskõisi
ja võttis ka kõige vapramalt julguse. Teis-
test tähelepanematult oli väike tehnik as-
tunud laskekorvi juurde. „Kes tuleb kaasa?“
Heledalt ja mõõdukalt kostis hääl. Teised
nihkusid häbelikult emale. „Maier, see on
hullumeelsus, võimatu, siin ei või enam
aidata,“ kostis segaselt ümberringi. Sekka
nuuksusid meeleheitlikult õnnetute naised
ja lapsed.

„Hüva, siis lähen üksi.“ Ta oli juba
laskekorvis, kui veel kaks julget noort töö-
list sisse hüppasid. Sõit läks alla. Musta-
dena paistsid korvi kontuurid kesk hõõgu-
vaid aurupilvi. Siis kadus kõik uttu. „Ka-
dunud,“ nii ütlesid ringiseisjad tumedalt.

Möödusid ärevad tunnid. Siis tõmmati
nad üles. Surnult? — Elusalt? — Kartli-
kult käis küsimus suust suhu.

Neid oli kokku kuus, päästjad ja kolm
päästetut. Jõuetult rippusid nad korvis.
Neid pidi välja tõstetama. Kaks perekonna-
isa olid esimesed. Arst kummardus nende
kohale. Ütles siis „Jumalale tänu.“ Järg-
mine on noor, kahvatu mees, kes asetatakse
kanderaamile. „Loisl, mu Loisl!“ Värisedes
surub kõhetu tüdruk taskurätiku suule, et
länmatada kuuma nuuksumist. Ta pilk ot-
sib arsti nägu. See ütleb kõik. Arsti viipel
heidavad mehed tummalt valge rätiku kande-
raamil lebaja näole ja viivad selle eemale.

Siis toodi „väike Maier“. Samuti kande-
raamil. Päästetööl oli langev palk ta jala
purustanud. Kahvatuna ja meelemärkuseta
olekus sarnanes ta ärakantud surnule.
„Kohe operatsioon teha,“ ütles arst ja saatis
kurba rongikäiku haigemajja.

Kaks viimast, noored päästjad, olid ter-
ved. „Viis korda,“ nii jutustasid nad „väi-
ke-e Maieri“ kohta, „tungis ta ettepoole,
kuni asi õnnestus. Loisl aga oli elavalt
maetud. Kui „väike Maier“ teda välja kae-
vama hakkas, varises uus kiht. See maksab
talle jala, võib olla isegi elu.“ Pisarsilmil
mindi lahku.

Oli möödunud neliteistkümmend päeva.
Tehnik Maier elas veel. Jalg oli kadunud,
kuid muide oli kõige pahem juba mööda.

„Mu Jumal,“ mõtles ta kurvameelselt,
„siamaani olin ainult vilets null — kuid
nüüd, kange jalaga lonkur —, milline hä-
dakuju!“

Kuid selles eksis „väike Maier“. Eksis

hirmsasti. Sest vaevalt levis teade, et ope-
ratsioon on mööda ja teda tohib külastada
kodus, kui algas tõeline rahvarändamine ta
korterit poole, milles ta elas lese emaga.
Ilmusid kõik ametivennad, tuues sigareid,
paberosse, kompvekke ja olles täidetud hoo-
litseva huviga. Ja Maier ei suutnud iialgi
küllalt jutustada, nii põnevalt rippusid nad
ta huulte küljes. Ta kõne ei paistnud enam
laialisena, see oli lihtne ja tuumakas. Ja
kes kõik ei tulnud tema juure, kes — õnd-
salt naeratades — lebas valges voodis, pai-
tatud emaõrnusest. Ta ei uskunud oma silmi:
esiteks tööjuhataja ja siis isegi direktor!
See oli jahe härra, kes muide ilmus ainult
väljavalitute juure ja siis ka ainult laula-
tuseks, matusteks või peale pimesooleope-
ratsiooni. Ning õnn ei leppinud ainult sel-
lega, et see vägev armsalt ja soojalt vest-
les temaga, vaid ta teatas ühtlasi, et härra
peadirektor tundvat suurt huvi „meie armsa
noore ametivenna, vpra härra Karl Maieri“
vastu. Ei või veel sugugi teada, vähemalt
ei ole see sugugi võimatu, et ühel ilusal
päeval hästituntud, suur auto peatub ta
majaukse ees ja toauksele ilmub ta elu suu-
rim võimukandja: „Noh, kuidas käsi käib,
noor sõber?“ Ta kuuleb juba neid lahkeid
sõnu. Oh unistuste unistus! Ja kui tulid
veel noored, ilusad tüdrukud hulgaviisi
lohnavate lilled ja sädelevate silmadega!
Kaugemal seisjad saatsid kaarte heade soo-
vide ja tulipunaste roosidega. Tuttavad kum-
mardusid ema Maierile ja läksid otsejoores
ta tuppa, istusid ta voodi ette, vestlesid,
naersid ja võistlesid üksteisega, et teda lõ-
bustada; ta oli päris kuulsus!

Oh unistuste unistus! . . .

Ja kui ta kõneles — ei haigutanud nad
enam, nüüd kuulati teda. Kirglikelt, hinge
kinni pidades kuulatasid nad „kangelase“
iga sõna. Ja meelitavad pilgud otsivad ta
silmi; ta vastab julgelt ja iseteadlikult.

See ei olnud enam tasane, alandlik ja
kartlik „väike Maier“. See oli „kangelane“.

Küll oli see paradiislikult ilus! Ta ei
suutnud seda veel täielikult mõista.

Milline olevik! Milline tulevik!

Kui siis ta emake, naeratades pisarais,
jutustas tuttavatele, et — armas Jumal olgu
kiidetud! — õhtuti enam ei olnud palavikku,
hütiab ta ärevalt vahele: „Siiski, mul on
veel palavik, igal õhtul 37, ei, 39, 40 . .
Ema vist ei vaadanud hästi järele.“ Ja öö-
pimeduses palvetab ta tuliselt, see vaene
armas „väike Maier:“ „Mu Jumal, jäta
mulle mu ümbruskonna tunded, ära lase
neid jahtuda, isegi sel puhul, kui peaksin

kauemini haige olema.“ Ta tahab ju söekaevandusse tagasi minna, Endastmõistetavalt. Ta kuulub kogu hingega oma kutsele. Ja see vajab mehi. Kuid veel lühikest aega soovib ta maitsta kogu elu kestel igatsetud õndsust olla pidutsetud ja hellitatud.

Mõned päevad veel möödusid uimas. Ta elas neid mingis raffineeritud naudinguhimus. Kuid tunnid põgenevad, kui toovad rõõmu.

Ja kui ta oli lebanud kuus nädalat voodis, oli ta paranenud ja pidi, toetades ema käsivarrele ja kepile, trepist alla lonkama. Vaene ema! Ta oli nii uhke, nii õnnelik!

Vürtspoodnik all majas ruttas ukse juure, juukselõikaja üle tänava jättis härrad raseerimata istuma ja jooksis tänavale, tubaka kaupluse neiu viipas taskurätikuga leti tagant, majaanikud ja naabrid teretasid aupaklikult ja kõik oli nagu võidukäik, kui nad esimest korda jalutasid vanal tänaval.

Ja Karl Maier, väike, siamaani tähelepanematuks jäänud ametnik, mõtles õnnest särades: „Kui palju austust väikese kanglasteo ees, kuidas see paistab, kui olen seni olnud ainult „väike Maier“.“ Ja sädelev

kevadpäike naeratas ülevalt. Puud ajasid punge ja väikestel jalutusplatsidel punusid lilled omi kirjuid vaipe. Ilusad mööduvad naised ja tüdrukud, kes teda tähelegi ei olnud pannud, naeratasid lonkajale. Jah, nad tõesti naeratasid talle, Karl Maierile — ja tema — naeratas vastu.

Nad istusid pargis. Varsti oli ta ümbritsetud tuttavatest, ametivendadest, kes jutustasid talle uudiseid büroost, linnaklatshi ja kõiksugu rumalusi.

Aegamööda tulid ka tuttavad noored neiud. Jäid seisma ja kõik lobisesid lõbusalt segamini.

Neiud ta ees ja päike ta pea kohal paistasid teda oma pilkudega, teda, noormeest karguga. Muide, ta välinuski oli muutunud. Eimidagiütlevasse poisikesenäkku oli tulnud küps ilme sest saadik, kui ta oli täitnud oma mehekohuse.

Järgmisel varahommikul läks ta jälle tööle. Ja too, kes sammus seal kahvatult ja veel ebakindlalt puhta hommikurahu karskes õhus, ei olnud enam kellelegi „väike Maier.“

Kohtamine Marokos.

Hispaania kirjanik José Diaz-Fernandez.

Kuigi ma viibisin aastal 1921 Marokos, kui seal raskeid lahinguid löödi, ometi ei ole mul midagi teatada kangelastegudest. Sellepärast vaikin ma, kui keegi suuril sõnul räägib Nadori tagasivõitmisest või rünnakust Maganile. Sõjakohaselt varustatuna, Remingtoni-püss nr. 38.751 õlal, olin ma valmis end vastupanuta viima ajalukku. Kuid ei olnud kirjutatud tähtedesse, et ma end pidin näitama kangelaslikust küljest. Minu pataljon läks kõige esmalt Tetuani, kus elu oli üsna kena. Ja kui me ühel hommikul valmistusime väeliinile minekuks, laskis kompaniilem mu enese juurde kutsuda ja aetas mu staabi juurde, sest et ma hästi rääkisin prantsuse keelt.

Tetuani ilu, millest ma niipalju kuulnud, ei tahtnud end mulle ilmutada; leidsin linna olevat rämpase, haiseva ja isegi päikesepaistel tumeda. Araablaste linnajagu oma kitsaste tänavatega, mis nagu ussid võlvide ja kummide alt läbi looklevad, ei meeldinud mulle põrmugi.

„Oled iriseja, mu poiss,“ ütles mulle üks seltsimehi, kes eraelus oli maaler. „Mis sulle siis meeldib?“

„Ei tea. Mõnikord arvan ennast isegi tui-maks. Aga siis jälle leiutan eneses tundeid, mida ma seal ei uskunud. Vaatan pilvi, mis seal keskpäeva vaikuses paksuna ja valgena nagu vatikogude ripuvad vanade müüride kohal. See ei ütle mulle midagi. Selle vastu haarab mind äkki sõduri kogu, kes raskete pakkidega varustatuna oma kanepikingades vaevaga marsib väeliini poole, kuna meie auto maantee kilomeetreid neelab nagu taskukunstnik lõpmata meetreid pikka paela.“

„Sul puudub ju arusaamine. Kõik on ju nii ilus, nii kirev ja kummaline. Need siidikangrud, kingsepad, kauplejad, kirjutajad! Sel on stiili, omapära, paatinat. Meie tsivilisatsioon röövib kõigelt ta sisemise tõelisuse. Oleme haiged varest ja tempot.“

Aga maurinnad . . .

Juudi raassist naised löid silmad maha,

kui neid vaadeldi. Vaata nagu aknasse ja äkki tõmbab keegi eesriide ette.

Maurinnadega oli asi teisiti. Nad lasksid eurooplase pilgu põlglikult oma lähedale ja matsid ta siis nagu piksevarras matab stüütava välgu. Kes vaatab maurinnale, teab, et tal midagi pole loota. Eneses kindel ja kõrgilt sammuvad nad võõra raassi meeste vahelt läbi nagu kord juudid merest, mis jumalikul käsul kaheks jagunes. Ilmaaegu jälginis ma mõnikord mõnda saledat, valget katet kandvat naist, kes nagu udukogu mõnesse väravasse haihtus.

Kangekaelne saladuslikkus nende naiste juures ei lasknud mind rahu leida. Ma soovisin, et mulle avastuks ühe võltsimatu maurinna müsteerium, avaneks mõni pragu tema südames, kuhu ma võiksin ehitada oma kultiveeritud, egoistliku armastuse altari.

Sarnaseid sõnu olin ma tarvitanud, kui istusin suurvesiiri poja Muhamed Haddu seltsis kohvikus. Oieti ei meeldinud ta mulle oma küünaliste märkustega, mis tegi koraanija oma raassi kohta. Ta jõi kõvasti alkoholi ja raiskas oma raha hispaania tantsijannadele. Tookord oli ta parajasti ründamas üht sopranistinnat operetigrupist, keda ma juba Madriidis tundsin. Haddu oli järelemõtlikult kuulunud minu arvamist araabia naistest.

„Pane tähele,“ ütles ta äkki. „Annan sulle võimaluse kohata üht maurinnat, ja sina annad mulle lauljanna juures vaba voli.“

„Jah, aga ta peab olema õige maurinna, see, keda meil nimetatakse „hea perekonna“ liikmeks.“

„Tean juba, mis mõtled, Saadan su kokku oma õe Aixaga.“

Haddu oli tõesti eht väänkael. Nii siis leppisime kokku, et mina kutsun lauljanna söömingule ja Haddu läheb sinna. See polnud minugi poolt õige, aga ma pidin ühega neist kättesaamatuist naistest tutvuma ja oma elu pisut tema eluga sõlmima, siis pidid kõlbluse mõtted kõrvale jääma. Ma põlesin ootuses.

Ühe palava päeva õhtul olin ma Haddu seltsis teel Centasse. Suurvesiiri maja taga seisis üks neid laiu, öitsvaid aedu, millest lõhnab kogu Djabala. Seal pidin ma Aixat kohtama. Atlase mäed haarasid taevasse ja langesid järsku ja pragunenult oru tasasemale maale, kust jõgi läbi voolab. Meile tuli vastu väike salk sõdureid liivakantsist: kolm sõdurit, korporaal ja eesliajaja, kes rändasid kaugele mägestikku vahipostile.

Ma polnud veel mingisuguseid üksikasju

oma eelseisvast seiklusest kujutlenud. Äkki ehmusin ma jõleduse ees, mida tahtsin teha. Millist osa pidin ma etendama õilsa maurinna ees, kelle keeltki ma ei osanud ja kellest mind lahutas täitsa teistsuguseks arenenud kultuuri meri! Aga nüüd polnud mõtisklemiseks enam aega. Haddu oli avanud väikese värava, mis aiamaüürisse oli jäetud kui lapikene. Ootamatult seisin ma palmide ja öitsvate apelsiinipuude all ühe purtskaevu kiirgava veejoa kõrval.

Enne kui suutsin koguda mõtteid, ilmus viivitades, pelglikult naeratades roosipõõsaste vahelt tema — Aixa. Oleks ta olnud eurooplanna, siis arvaksin ennast veel tänapäev päris lolliks nii, kuidas ma seal liikumatult, suu peale kukkunult tema ees seisin. Õnneks ei seisnud minu ees mitte mõni kodumaa „noor daam heast perekonnast,“ kes oma austaja argust oleks pilganud, vaid seal seisis nooruke maurinna, kes vaevalt 15 aastat vana, ja tema naeratus säras nagu juveeli hiilgus mulle vastu. Loorita seisis ta minu ees. Nahk pruunikas. Aga pruun nagu veel mitte üsna valmis virsik, mille õrn jumi sarnaneb naise nahale. Rinda piiras tal kulla ja hõbedaga tikitud pihik, jalas olid tal laiad siidpüksid ja roosad hõbedaga tikitud tuhvlid. Tasakesi kõnetasin ma teda: „Aixa!“

Tema pani märgiks, et pean vaikima, sõrme oma värskeltmingitud huulte. Siis lähenes ta mulle pikkamisi. Tema sõrmed, mil olid punakad küüned, puudutasid mu õlgu ja ta suured silmad vaatasid mulle tungivalt osta. Siis tahtsin ma oma kohmetunud kätega, mis tol õhtul kuhugi ei kõlvanud, tema järele haarata. Tema kargas tagasi ja kadus mu käte ulatuse piirkonnast. Ühest nelgipõõsast, mis oli suur ja tume kui vereloik, murdis ta ühe täie, punase õie ja viskas selle minu kätte, nagu laps viskab lõville mõne maiusasja. Siis oli ta kadunud. Kaua seisin ma seal, punane nelk käes nagu verine haav.

Ilmaaegu hulkusin ma nii mõnegi õhtu aia ümber. Ilmaaegu vaatasin ma üles altanile. Ilmaaegu rääkisin Hadduga. Neiut ma enam näha ei saanud.

Viimaks ei jõudnud ma enam kannatada, vaid teatasin ennast väeliinile minemiseks. Meie laager oli kaljupesa Beni Arose juures. Päeval ma enamasti magasin ja öösel oli mul teenistus laskeaukude juures. Ühel päeval komandeeriti mind meeskonnaga ühe kaidi, berberite sugukonna ülema, pulma. See oli maalerlik, sõjavälikult kirev pilt: meie reguläärsed ja relvastatud mägestiku-

sõdurid, voogav meri araabia ratsaväge, tolmu, kisa, ilusaid noori mehi ja tõsiseid-möödukaid kaidisid pidulikult valgete habemetega.

Müriseva juubeli saatel ratsutas noorpaar sõjavägede spaleeride vahelt läbi. Pruuti katsid kaelakeed, rõngad ja kiirgavad loorid. Ma vaatasin temale — see oli Aixa, suurvesiiri tütar. Ma tundsin ta ära ta silmade kallistest juveelidest, mida ma kui pühadust hoidsin oma mälestuste laekas.

Tema ei näinud mind. Kuidas olekski ta võinud mind näha! Olin üks hulgast khaki-

mundrist, mis seal seisid pikas reas. Hili-semaid juhtumeid ma enam ei mäleta; vististi tegin kõiksugu rumalusi, sest kui me jälle laagris viibisime, ütles leitnant minule vaadates kolonellile:

„See seal on arust vist veidi segaseks läinud. Ei teeks viga, kui teda haiglas järele vaadataks.“

See väike läbielamus oli kõige muljerikkam minu elus Marokos. Veel tänapäev tunnen ma peent, tuikavat valu vanas haavas, mis hakkab juba armima.

Hooletus on kuritegu.

Ameerika kirjanik **Orison Swett Marden**.

Mõni aasta tagasi leiti Uus-Londonis ühe päästepaadi põhjast auk ja parandustööde juures leiti paadi kiiliruumist vasar, mille töölisel kolmteistkümmend aastat varem sinna unustanud. Paadi liikumine oli ka vasara liikuna pannud ja see oli nii kaua planke hõõrunud, kuni neile auk sisse tekkis.

Mõni aeg tagasi selgus Alabamas, et üks neiu oli pidanud vanglas istuma kahekümne kuu asemel kakskümmend aastat. Süüdlane selles oli keegi kirjutaja, kes oli kohtuotsusesse eksikombel kirjutanud „kuu“ asemele „aasta“.

Inimliku seltskonna ajalugu näitab meile lugemata korda, millised hirnsad ja vapustavad tagajärjed on olnud hooletusel ja täitsa vabandamata eksimisel, kuna nii paljud ei suuda harjuda sellega, et tuleb töötada põhjalikult ning täpselt ja iga töö laitmatult valmistada. Hulk inimesi kõmbib ühel jalal, on ühe silmaga või ühe käega või muidu vigased, sest et hooletud töölisel palju asju on teinud ainult silmanähtavalt valmis, et nad on teinud hooletu töö ning vead ja nõrgad kohad peituvad värvi all.

Kuipalju inimesi on surma saanud autu, petva töö, muretuse ja otse kuritegelise hooletuseläbi, millega nad on ehitanud raudteed! Kuipalju õnnetusi on tekkinud selle läbi, et rattad, masinad ja katlad valmistati petlikult, et roopad, kruvid ja pöörangud valmistati halvasti, et töölisel tegid autu töö, ise veel tõendades, see olla küllalt hea selle näljapalga eest, mis neile makstavat. Kuna tööd ei tehtud korralikult, siis leidis

terasest nõrku kohti ja sellest tuli, et mõni roobas või sammas järele andis või vedur ebk mõni teine masin vilets oli, või et murdus propeller kaugel merel ning tuhanded reisijad sattusid hädaohtu, ainult sellepärast, et keegi varem oli viletsa, hooletu töö teinud.

Kui palju raskeid õnnetusi on sündinud sellepärast, et raudtalade või teiste ehitusealal tarvilikkude raudosade valmistamisel ette tuli hooletusi! Majad varisevad kokku — tihti veel enne valmistaamist, ja matavad töölisel oma rusude alla, sest et keegi, olgu see töövõtja või mõni ta palgalistest, oli olnud mitteusaldatav ja teinud petlikku töö.

Ühes vabrikulinnas Massachusettsis kukkus üks veski päeval tööajal kokku; rusud süttisid põlema ja 125 inimelu hukkus. Õnnetus oli ettevõtja hooletuse tagajärg: ta oli tarvitanud raudtalasid, mis olid halvasti valatud: ühest küljest paberõhukesed ja teisest küljest palkjämedad, kuna nad ometi oleksid pidanud olema igast kohast täpselt ühekõvad. Kui rõhk liig suureks muutus, paendusid nad ja murdusid ja vilets töö nõudis hirnsaid inimohvreid.

Mõni aeg tagasi kukkus Kanadas üks sild sisse, mis maksis paljude inimeste elu ja miljoneid dollareid. Üks ajaleht ütleb selle kohta: Kakskümmend tonni terast, mis mitme aasta vältel olid Quebeci juures ehitatud St. Lorenzi jõeharule sillaks, rullusid äkki kokku kui papp, kukkusid jökke ja kiskusid enesega kaasa ligi sada inimest, kellest enam kui seitsekümmend

purustati või uppus. Hirmsate inimohvrite kõrval maksis õnnetus ehitajale veel mitu miljonit dollarit: kõik see hääbus mõne sekundiga.

Kanada valitsus nimetas komisjoni, kes asja pidi uurima. Seal seletas asjatundja, insener Theodor Cooper:

„Olen veendunud, kuikohe alguses oleks samme astunud, et üheksas poognatükk enam ei oleks saanud kõrvale nihkuda — ja see oleks nõudnud vaid kolme tunni tööd ja sada dollarit kulu —, siis oleks võidud kõik vead ja nõrkused, mis nüüd näeme, hiljem kergesti kõrvaldada ja silda täitsa kõvaks ning kõlblikuks teha.“

Meie ees seisab siin kahekordne kuritegu: esiti juhtivate inseneride või nende tööliste muretus või hooletus silla ehitamisel ja teiseks kuritegelik hooletus nende juures, kes silla seisukorra eest vastutavad olid ja kolme tunni ning saja dollariga ning järelemõtlemisega oleksid võinud õnnetuse ära hoida. Enamik raudteeõnnetustest ja muidustest hääbumistest, hääbumistest maal ja veel, mille tagajärg on palju häda ning palju inimeselukaotusi, on muretuse ja hooletuse tagajärg; nad on pahaks viljaks sellele, et hooletud ja ükskõiksed töölised oma tööle pole seadnud küllalt kõrget sihti.

Igal pool maailmas näeme viletsa töö tagajärgi. Kargud, tühjad varukad, lugemata hauad, isatumad ja ematumad lapsed — nad kõik jutustavad sellest, et keegi oli

hooletu või tegi eksituse või ei töötanud küllalt täpselt.

Kõige pahemaid kuritegusid seadus ei karistagi. Hooletus, ebatäpsus, põhjalikkuse puudus — need on kuriteod inimsoo vastu, mis sünnitavad rohkem viletsust kui kuriteod, mille eest tegija inimeste hulgast välja heidetakse. Kus väike nõrk koht või väiksemgi viga võib kalli inimeselu maksta, seal on hooletus sama suur kuritegu, kui ettekavatsetud mõrtsukatöö.

Kui kõik inimesed iga töö juures küsiks nõu oma südametunnistusest ja selle täielikult ja laitmatult valmistaksid, siis hoitaks kokku mitte üksnes hulk inimeseluid, vaid siis leiduks maailmas ka tuhatkorda vähem vigastatuid ja meil oleks kõrgemale arenenud inimkond.

Kui inimene tahab saada ausaks ja usalduseväärseks, siis peab ta saavutama ausa ja usalduseväärse töö. Kes oma töö teeb harjunud viisil viletsa ja vigase, see ei vääri varsti ka teistel aladel usaldust. Kes oma tööst harjunud viisil ei hooli, halvendab oma karakteri. Töö lappimine teeb kõik ta elu lappimiseks. Meie töö on üks osa meist enestest. Iga poolik ja hooletu töö, mis sinu käest tuleb, võtab sult võimaluse head tööd teha: tema on sinu enesestlugu pidavuse haavaja, patutegu su kõrgeima ideaali vastu. Iga vilets töö, mis teed, on vaenlane, mis sind alla kisub ja takistab edasijõudmisel ja paremaks saamisel.

Täht.

Ed. Vöhrmann.

*Mu isakoht ja koduläte —
neid pole näinud ma.
Mu karjatee jäi teiste kätte
ja — minu Mari ka.*

*Nüüd hulgun mina läbi ilma
kui otsija, kes koduta,
kuid kaugelt nagu säraks silma
üks täht nii salaja.*

*See täht on minu kallis Mari,
ta helk — mu isamaa,
ja tähed kõrge tallekari,
kust kodu leian ma.*

Hurm.

Inglise kirjanik **John Galsworthy.**

Ühel õhtupoolikul võttis mind sõber teatrisse kaasa. Kui eesriie kerkis, oli lava täitsa tühi; kõrged, hallid seinad piirasid teda. Varsti aga tantsisid nende mustadest voltidest lapsed esile, üksikult või paari-kaupa, kuni neid oli kümme või kaksteistkümmed koos. Kõik tüdrukukesed, ükski ei näitunud vanem kui neliteistkümmed aastat, üks või kaks kindlasti mitte rohkem kui kaheksa. Nad kandsid üsna kergeid kleidikesi, sääred, jalad ja käsivarred olid paljad. Ka juuksed rippusid vabalt ja nende tõsised, naeratavad näod olid lõpmata kenad ja täis rõõmu, et nende vaade meelestus hesperiidide aeda, kus vaim heljub kehatult puhtas eetris. Mõned lapsed

olid blondid ja ümarikud, teised tumedad ja õrnad kui näkid: kuid kõik näitusid täielikult õnnelikud ja eneseteadmatud, äratamata seega vähematki kunstlikku muljet, kuigi nad nähtavasti olid saanud parima ja põhjalikuima koolituse. Nende hoog ja hurm näis tekkivat otsekohe olemasolu puhtast rõõmusest; kindlasti ei olnud nad tantsu iialgi tööna tundnud, ei proovidel ega etendustel. Nad ei tarvitsenud varvastel keksida ja poseerida, ega meeleheitlikke musklikunsttükke esitada; kõik oli rütm, muusika, valgus, õhk, ja kõige üle heljus sula õndsus. Naeratus ja armastus särasid igast näost ja nende valgete liikmete kiiretest käänetest.

Kuigi nad mind kõik hurmasid, olid kaks eriliselt, kes paelusid mu tähelepanu. Esimene neist kahest oli suurim kõigist las-

test, tume, sale tütarlaps; igas ta liigutuses ja igas ta ilmes oli tõsist, tulist armastust.

Ühest paljudest tantsudest pidi ta mängima tühe blondi lapse tagaajajat, kelle liigutused avaldasid imelikku, pehmet lummutust, ja see jaht oli nagu kiili tiirlemine ümber vesiliilia või nagu kuukiire paitus juuniööl ja ilmutas magusat, vastupanematut kirge. See tume, õrn daam, nii täis kuuma iha, omas imelise võimu südant haarata ja kõike igatsust sümboliseerida. Kuna ta jälgis põletava õhinaga oma helledat lemmikut ja igakord just võidu silmapilgul tagasi lükati, näis temas kehastunud vägev salajõud, mis tormab läbi maailma,

Tartumaa Elva malevkonna Noored Kotkad laagris Virtsjärve kaldal

Aasta tagasi asutati kaitseliidu juures noorte organisatsioon „Noored Kotkad“, mis on rajatud skautlikule põhimõttele ja mille siht on kasvatada ning valmistada elule ausaid, tšõkaid, valmiselt ning kehaliselt terveid isamaaarmastajaid mehi, kes oleksid väärilised ühiskonna ja inimsoo liikmed. Selle aasta jooksul on tehtud suuri edusamme organiseerimise tšõs ja noorkoiklus on levinud üle riigi. Suvel korraldati noortele laagreid, millede viibimine on jätanud osavõtjatele häid ja meeldivaid mälestusi. Laagris algab elu hommikul kell seitse äratamissignaali, millele järgneb võimlemine ja suplemine ja sellejärgi hommikeine. Peale selle telkide ja nreeste ülevaatus-inspeksioon ning lipufõstmine ülevaatusel esikohale tulnud salga poolt. Enne lõunat tehtakse kõik vajalised tšõd laagri korraldamises. Peale lõunasõõki mängitakse laagrimänge. Õhtusel lõkkelutel vesteldakse ja lauldakse kuni õhtupalveni, mille järele vaibub unne kogu laager peale väsilavat ja muljerikast päeva.

edasi ja ikka edasi, igaveses rahutuses, igaveses armuihas.

Teine tüdrukuke, kes mulle eriliselt meeldis, oli väikseima eelmine, pruunide lokkidega näkike valge lillepärijaga juustes, ja hurmav oli näha, kuidas ta õhuke, roosivärviline särgike ta liikmete ümber lendles. Ta tantsis nagu iialgi ei ole tantsinud ükski laps. Iga toll ta väikesest kehast hõõgus ärrituse pühas tules ja väikeses soolos näis ta meile kõige liikumise hingena. Oli tunda, et rõõm oli laskunud alla, et valida seal enesele elukoht; oli kuulda rõõmu hõiskavat naeru. Ja tõepoolest läks läbi kogu teatri nagu kahin ja sosin ja mõnikord nagu naer hurmas.

Vaatasin sõbrale otsa; ta äigas salaja käega üle silmade. Ja ma ise nägin lava nagu läbi loori ja kõik asjad maailmas näitusid mulle airmastusväärised, nagu säraks, sellest tantsivast väikesest mahe valgus, mis kõike piiras ja oma sädelusega kuldas.

Jumal üksi teab, kust tüdrukuke oli saanud võimu meie muidu nii ükskõikseid südameid rõõmuga täita; Jumal üksi teab ka, kui kaua ta säilitab selle võimu! Kuid see veetlev, väike olevus oli täidetud sellest, mida võib leida värvide külluses, muusikas, tuules, päikeses ja mitnes õilsas kunstiteos: jõust vallandada kõiki südameid ja neid üle puistata hurmaga.

Tiivarips.

Ungari kirjanik **Michael Erdödy.**

Kaks noort naist jutlesid:

„Mina ei või ilma tiivaripsuta elada. Vajan seda nagu tükikest leiba. Kui mul seda mõni päev pole olnud, olen õnnetu. Mis sina arvad?“

„Küsida tuleb, mis sa tiivaripsu all mõistad.“

„Tiivarips on suurim mõnu maailmas. Ja mis peaasi, ta pole hädaohtlik. Istume mõnes mõnuses nurgas sellega, kes meile meeldib, pakume talle magusasti naerata-des oma suud, ilma temalt ainustki suudlust saamata, see on tiivarips, mu armas.“

„Noh, siis võtan minagi sellest oma osa.“

„Tõesti? Seda ei oleks ma kinnagi arvanud. Sinust räägitakse ju, et sa meestest üldse ei hooli. Sul on siis ometi keegi?“

„Miks mitte . . .“

„Sa ütled mind, ausõna. Jutusta mulle, kus te kohtate? Kas korsõl?“

„Ei.“

„Kohvikus?“

„Ka mitte.“

„Teatris?“

„Ei.“

„Konditoreis?“

„Ei.“

„Aga kus siis?“

„Siin kodus.“

„Ah nii? Sellele ma, nagu näed, ei tulnud. Ja siis olete alati üksipäi?“

„Muidugi.“

„Istute mõnuses nurgas?“

„Muidugi.“

„Ja sina naeratad talle magusasti vastu . . .“

„Kõige magusamini.“

„Kas on ta sind kord juba tahtnud suudelda?“

„Seda ei tule tal meeldegi.“

„Tõsine mees. Seda sorti ma armastan. Kadestan sind, et oled leidnud sellise sõbra. Aga muidugi näeksid sa meelsasti, eks ole tõsi, et ta sind vähemaltki kordki suudleks?“

„Muidugi näeksin seda meelsasti. Kui ma jutu aga sellele viin, paneb ta ruttu plehku.“

„Suurepärase mees! Milline karakter! Ja ütle, kas ei saada sa teda tihti kiusatusse?“

„Kasutan iga juhtu, et ta mind suudleks . . .“

„Oled sina aga hirmus, mu armas. Kes on siis küll see mees, kes sulle nii suudab vastu panna?“

Teine langetab pea ja ütleb tasakesi:

„M i n u m e e s!“

Kevadelaul sügisel.

Saksa kirjanik **Luise Westkirch.**

5

„Nii see läheb, Tobias Breeden.“

„Jah, Marinka ema. Su tütar ei näe ka terve välja.“

„Kas selle üle imestate? Ebba ei unusta. Lugu algas Niklase kosimisega. Nüüd istub ta sees.“

„Tahtsin seda heaks teha.“

„Teie eksite selles, naaber.“

Tobias Breeden läks edasi külla, valla-
vanema ja õpetaja juure. Teda ajas sees-

järele tuleb tõus. Vilm Jansenil läheb hästi. See on kena. Ja sa oled noor, Ebba. Miks ei taha sa temaga abielluda?“

„Miks? Miks? Kas tunned noore Tobiase lugu, isa Breeden? Olen Saara. Ka mu kosilasi surmab kurat. Tema kuradi nimi oli Asmodi. Minu kurat on Jan Jürgens.“

„Ei, ei, väike Ebba. Jan Jürgens on kaugel.“
Ebba silmad välkusid. Ta astus Tobiase ette.

Komitee „Ühisabi“ juhatus,

kelle algatusel korraldatakse laiaulatuslikum tööliste toetamine. Korjatakse riideid ja jalana-
nõusid. Peale selle on karbikorjandus ja korjandus lehtedega. Jagatakse puuduskannata-
vatele perekondadele lõunaid. Veel on kavatsusel korraldada suurem pidu, mille sisse-
tulek läheks puuduskannatajate toetuseks. Istuvad vasakult paremale: prl. Hippus,
pr. Ostra-Oinas, pr. J. Päis, pr. M. Pung, pr. L. Einbund, pr. M. Raamo. Seisavad: hra
Roosileht, Nymann, Lilienberg ja Kabal.

mine rahutus, rändamishimu. Ta tühi maja oli talle õudne ja piibel ei annud lohutust. Miks ei pidanud Jumal oma töotusi?

Kui ta väsinult ja näljaselt koju tuli, istus Ebba külma pliidi ees, liikumatult nagu kivikuju. Tobias rõõmustas ta üle.

„Mu armas tütar, see on tubli, et tulid. Nüüd peame mõistlikult kõnelema. Miks oled nii imelik? Vaata, Niklas oli nagu harvad mehed. See on nii. Kuid sa mõtle-
sid ju teise peale.“

„Sst!“ tegi Ebba, sõrm suul.

„Ei, miks ei pea ma seda ütlema? Mõõna

„Kaugel, ütled sa?“

„Jah, seda teab Jumal. Nägin ta laeva välja sõitvat.“

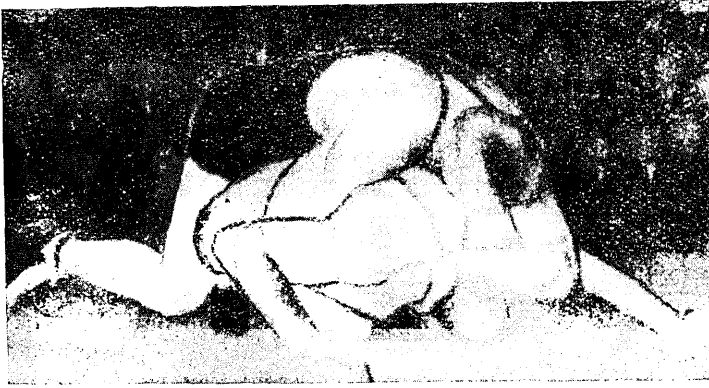
„Tobias Breeden — Jan Jürgens on siin!“

„Siin? — Kus? Kus?“

Tüdruk vaatas ebakindlalt ringi ja joo-
nistas sõrmega ringi õhku. „Siin — seal — väljas — üleval — ma ei tea mitte.“

Tobias haaras karedalt ta käeranõme.
„Oh, ära räägi rumalusi!“

Ebba pistis käe tasku ja võttis sealt kortsutatud paberilipaka.

21. ja 22. novembril peeti Gonsiori maneeshis Eesti-Soome maadlusmaavõistlust, mis lõppes viigiga 14:14 (eelmisel päeval 7:7). Maavõistlustel on seni Eesti alati kaotanud Soomele, sest on ju soomlased parimaid maadlusrahvaid maailmas. Ka sellel korral oodati üldiselt Soome võitu Eesti üle, seepärast oli viik Soomega suureks üllatuseks spordipublikule. Maavõistluse tagajärg näitab, et meie maadlusport on praegu väga heal – rahvusvahelisel tasemel. Meie pildil: Trossmanni maadleb soomlase Laitinen'iga, kelle ta seljalas.

„See lebas viis päeva tagasi kivi all mu akna ees.“

Tobias tegi paberi lahti. Ta pidi selle kaugele hoidma, et lugeda; ta käed värisid. Seal seisis kohmetutes tähtedes: „Hoi a end! Vilm oli jälle sinu juures. Tean seda. Ja mis ütlesin, selle teostan.“

Vanamees tõmbas käed rnsikasse. „Kus — kus see mees end varjab?“

„Ei tea.“

„Oh, tüdruk, kas sa siis teda ei ole varitsenud?“

„Ei. Ma kartsin.“ Ta vaatas jälle rahu- tult selja taha ja paremale ja paheemale. „Sa pidid seda teada saama, Tobias Breeden. Ja nüüd Jumalaga. On juba hämar. — Ja ma tunnen surmahirmu. Siiani ei teadnud ma, mis tähendab hirm. Ja nüüd tunnen alati hirmu, alati, — nii kaua kui elab Jan Jürgens. Jumalaga! Jumalaga, Tobias Breeden.“

Aralt, kiirelt, nagu tagaetud libises ta uksest välja. Tobias pigistas paberi rusi- kasse ja mõtles järele. „Kus, kus taban ta?“

Varsti koputati uksele. Sisse vaatas ema Marinka, nägu mustas rätikus.

„Kas mu tütar siin, naaber?“

„Jah, ta oli siin!“

„Arge pange tähele, Tobias Breeden, mis ta teile jutustas. Kas mõistate?“ Naine näitas tähendusrikkalt otsaesisele. „Tal ei ole õige mõistus.“

See sõna tabas tublit vanameest niivõrd, et ta kõikus nagu kasetüvi tormis.

„Mis te ütlete? Ebba! Mu väike Ebba!“

Ta tundis tuliseid pisaraid silmis, kurgus. Ema pidi seda ju teadma!

„Jah, nii see on,“ noogutas naine, sules ukse ja kadus pimedusse ja tormi.

Hambaid kiristades vahtis vana mees taeva. „Ebba nõrga- meelne! Ebba elu rikutud! Nii ilus, armas tüdruk! Ja sa einaksa kätte, Jumal taev- vas!“

Ta ei kannatanud enam välja majakeses, mille ümber hulus torm. Ta pani mütsi pähe ja läks kõrtsi.

Kõrtsi lähel peatus ta nagu kivinenult: Triina tennis seal üksikuid külalisi. Tobiase peast sähvis mõte läbi nagu tuline juga: „Kui üks Jürgensi

naistest on hull, siis kindlasti mitte Ebba.“

End kogudes astus ta sisse. „Vaata, vaata, Triina! Jälle kord! Maailm on töö- poolest väike.“

„Perenaine on mu ristiema, Tobias Breeden. Ja Emdenis ei ole hea elu. Sain palju kannatada!“

„Jah. Kodus on kõige parem. Noh, siis too mulle kohe tükk praadi ja klaas õlut.“

„Jeesus, kas meil on laadapäev? Küll teie olete suurepärane, Tobias Breeden!“

„Jah, Triina, ma röömustan.“

Tüdruk näis talle sama tähendavat, mis kaluritele tähendasid sügisel tindid, kes ujudes heeringaparve ees, näisid kuuluvat selle lähenemist. Kuna Tobias sõi, kaalus ta. Kas võis saarel keegi nii südametunnis- tuseta olla, et kurjategijat enese juures varjas? Ta võttis üksikud perekonnad läbi; peale Marinka ema ei olnud Jan Jürgensil sugulasi. Ei, saarel ei olnud kedagi, kellest oleks võinud oletada sarnast alatust. Kuid Jan varjas end ehk luidetes, mis nüüd, kui supelvõõrad neis enam ringi ei luusinud, olid nädalate- ja kuudeviisi mahajäetud, ja see punane rebane siin muretsets talle süta? — See oli ebamugav peidukoht novembris. Kuid meeltheitja nagu Jan Jürgens suutis ehk siiski mõni aeg vastu panna, kuni tuli juhused pääseda ulgumerel möödasõitvale oo- keaniaurikule.

Ennekui koitis järgmine päev, oli Tobias varustatud otsimiseks. Nöörid, millega ta

tahtis mõrtsukat siduda, õlal ja tükk leiba taskus, nii rändas ta idapoole. Ta läks piki randa ja ronis igale harjale. Ta vaatas igasse orgu, otsides inimese asukoha jälgi. Oli kare päev. Mõirates löid lained rannale, nende vaht vilkus õudseltselt valgelt sügavasti rippuvate, mustade pilvede all. Aegajalt rabis vihma, milles leidis raheteri. Kuid torm, mis puhus jäiselt, imes niiskuse kohe enesesse ja ajas lahtist liiva metsikus tantsus üle laia ranna, mis näis lumemõlluna, — nagu tahaksid hall taevas, hall maa ja hall meri üksteisesse sulades oma üksikuid osi jälle vormituks kaoseks muuta, millest nad löi Jumala loomingsõna.

Valjusti kriisates lendlesid kajakad üksiku rändaja ees, hõljusid raskete tiivalöökidega lainte kohal ja pöörasid siis randa tagasi. Ja nüüd kohises meri just Tobias Breedeni jala ees. Tee ei viinud kaugemale. Ta seisis saare äärmisel idatipul. Ja ta ei olnud midagi leidnud.

Ta ei hoolinud puhkusest. Ühes luitetretis sõi ta einet ja rändas edasi, nüüd läänepoole. Torm, mis oli nüüd vastu, pressis tal iga paari sammu järele pisara silmist. Ta pühkis need varukaga ära, rändas edasi ja otsis. Ta jõudis külla, oma majakese juure, kust hommikul teele oli asunud, ja rändas sellest mööda, läänepoole, ikka läänepoole.

Kell kaks jõudis ta majakese juure kõrgel luitel, milles elas riigi-maade rentnik oma perekonnaga. Ta leidis mehe ranna madalvees, milles ta seisis puusadeni, askeldades oma teiba külge kinnitatud paadi kallal. Ta vastu, lahutatud ainult kitsast väinast, lebas tekkiv saar, lage ja õudne madala, pimedat taeva all.

Tobias ei olnud midagi leidnud. Tal oli külm, ta oli väsinud ja rõhutatud. Ta seistas ja vaatas pealt.

„Tere, Krischan Pott. Kuidas läheb?“

„Peab rahul olema.“

Rentnik vaatas tusaselt üles ja askeldas edasi.

„Jah,“ ütles Tobias, „paadis on hulk vett. See rikub paati.“

„Uhe päevaga? Ja auku ma ka ei näe.“

„Siis on vesi sisse uhtunud, Krischan Pott.“

„Sisse uhtunud? Kui tark! Uhtunud! Kus ta siis uhtus?“

„Ma ei tea.“

„Mina ka mitte. Pagana pihta!“

End raputades nagu märg puudel, ronis Krischan Pott maale. „Tobias, kas usud vaimusid?“

„Ei.“

„Ütlen sulle, et siin käib üks ringi, Tobias. Paat on juba teistkordselt vett täis ja takelaash on segi, kuigi ükski paati tarvitanud ei ole. Ja eile öösel kuuvalgel, kui mu naine haige lehma järele tahtis vaadata, tuleb ta värisedes tupp tagasi. „Krischan! väiksel saarel seisab inimene.“ — „Kas oled hull!“ ütlen ma. „Ei,“ ütleb ta, „seal on madrus. On vist korjusena randa uhtunud. Ta tõstab käsi ja palub kristlikku matmist.“ Läksin nüüd pikksilmaga välja. Valgel liival oli must täpp, Tobias Breeden, suur, must täpp. Ja kui seda pikksilmaga uurima tahtsin hakata, matab pilv kuu kinni. Ja täpp oli kadunud, nagu ära puhutud. Teisel päeval lebas seal surnud härg. Ja nüüd on paat vett täis ja ma ei ole temaga sõitnud. See on arusaamatu lugu. Seda ma ei taipu.“

Läbi Tobias Breedeni liikmete läks värin. Kaks korda oli ta tahtnud kõnelejat katkestada, kuid ärevus litsus ta kõri kokku. Kui see oleks tõsi! Kui Jumal mõrtsuka välja annab, siin üksinduses, mees mehe vastu, kus ei või mõelda põgenemisele! Ta haaras rentniku käevarrest valusasti kinni ja kähises: „Krischan Pott, Jumala pärast, laena mulle oma paat!“

Krischan vaatas teda jahmanult. „Sa oled laevnik ja kõneled nii rumalalt, Tobias Breeden! Tõusuveši tõuseb kell viis ja siis on kottpime öö.“

„Mis, tõusuveši! See peab kohe sündima.“

„Veel ükski ei ole katsunud mõõnaga üle väina minna. Ja sinna ei pääse ka ükski. Pind on soine. Inimene ja paat hukkuks seal.“

„Ma kannan kahju. Krischan, ma maksan su paadi välja. Kas tahad tüürida?“

Maavõistluse parimaid maadlejaid: K. Trossmann (vasemal) ja A. Neo (paremal); viimane seljatas ainukesena sellel maavõistlusel mõlemal päeval oma vastased.

„Mitte saja taalri eest! Tobias Breeden, ma kahetsen sind. Mis teeb Jan Jürgens seal saarel. Ja kui ta seal oleks, mis kasu on sul sellest. Ta pöörab su kaela kahekorra.“

Tobias seisis juba paadis, vallandas selle ja tõmbas purje üles. Alus kõikus raskelt kohisevas loodetuules, tegi poole pöörde ja kihutas siis metsikult vahutavatesse lainesse.

Väin mõlema ranna vahel oli kitsas. Oleks see kõva pind olnud, oleks jalakäija selle tee veerandtunniga teinud; rahuliku veega libises aerupaat kümne minutiga kohale. Kuid kui puhus vali loodetuul ja meri nii vahutas nagu täna ja vesi väinas loksus, siis tähendas ülesõit sõitu elu ja surma peale. Tobiasele oli tuul vastu. Kolm korda paisati paat randa. Siis sai ta õige suuna kätte ja purjetas minema.

Madalmere väiksed, lühidad lained, mis lebasid suvepäevadel laisalt ja sädeledes nagu poleeritud teras päikese käes, tõusid täna valjusti kohisedes kuni mastitipuni! Nagu roheline klaas-sein kerkisid nad võitleva laevakese ette ja kui nad plaksudes laiali voolasid, matsid nad paadi oma harjade vahu sisse. Tobias oli kahe minutiga nii märg nagu oleks ta ujunud. Ta ei tundnud seda. Ta ei tundnud tormi, mis puhus üdini. Seesmine palavik hoidis ta keha sooja. Ühe käega juhtis ta tüüritatust, teisega liigutas ta pumbapidet, et vett välja pumbata, mis paadi vajudes ämbriteviisi üle parda uhtus. Mis ta oli võitnud pikas elus meresõidukunstis ja visas energias, seda näitas ta sellel sõidul. Ikka tigidamini hulus torm. Ka väike puri oli takistuseks. Ta tõmbas selle alla ja hakkas aerutama. Ta konarline käenahk lõhkes. Ta aerutas veriste kätega edasi vastu tormi ja laineid.

Lõpuks libises paadipõhi liivale. Ta heitis ankru välja. Mõõtis siis vee sügavust. Maandumiskoht, mille Tobias oli valinud, ei olnud väga sügav; neli jalga. Siis hüppas ta üle parda. Vesi ulatus talle kaelani. Nii kiirelt kui ta jõudis, ujus ja sammus ta edasi. Varsti oli rind vaba; veel mõned sammud ja ta vajus ainult põlvedeni. Kuid siin muutus edasijõudmine raskeks. Ta ei liikunud enam vees, vaid mudas, sitkes, hallis mudas, mis kleepis pigina, tinaraskelt ta jalgade küljes rippus ja nende tõstmise tegi raskeks jõupingutuseks. Kuid ta ei tohtinud seisma jääda, mitte ainsaks sekundiks, et välja puhata; salatige muda kiskus otsatusse sügavusse, mis jäi seisatama

tema kohal ainult silmapilkudeks. Sellepärast, kuigi torm ülejäuliselt ähkvale Tobiasele vastu pani, ja kuigi ta põlved väsimusest ta all peaaegu nõrkesid, edasi, edasi! Siin seisis kaalul elu ja veel rohkem! Kättemaks! Varsti ei teadnud Tobias Breeden enam, oli see merevesi või olid need higipisarad, mis voolasid tal üle näo. Ta rind ägas, ta nägu oli sinakaspunane. Ta palge karedale nahale ilmusid peened veretilgad, sest tuul ja külm rahe ja soolavesi oli ta naha lõhki käristanud. Ja ta sammus edasi.

Äkki viskas torm talle peotäie liivateri näkku, mis olid teravad nagu nõelatorked. Valust hoolimata oleks ta rõõmu pärast peaaegu kisendanud. Veel viis sammu ja ta oli salatigedast mudast läbi, seisis jälle ausal luiteliival. Esimest korda pööras ta näo lõõmava loodetuule eest kõrvale ja katsus sügavasti hinge tõmmata. Vastik hais tungis ta ninasse. Õige! Seal lebas surnud härg, paisunud, avatud lõugadega, jalad puudusid. Ja vastumeelse kisaga tõusis linnuparv lendu, kes oli katnud härjakorjuse, kajakad hallide tiibadega, valged hõbekajakad, vilmalinnud ja merepääsukesed. Pilvena lendlesid nad vastumeelse segaja pea ümber ja pöörasid siis tagasi einetama. Lame nagu laud oli saar Tobiasee ees. Ainult lõunapool, seal, kus meremärk tõusis fantastlikult sügava taeva poole, näitusid väikesed künkad. Vahepeal oli liiv, tormis pöörlev liiv. Loodes ulatus saaretiip kaugele ulgumerele. Säravalt valge vaht löi seal kõrgele ja joonistas valge laigu hallikasmusta vette. Teda katsid tiheidalt nagu konnakarbid hukkunud laevade jäänused, laevakerede mets, surnuväli nagu hädaohtlikul rannal ei leidnud teist. Kes siin rändas piki kallast, selle jalg astus purustatud lootustele, hukkunud inimõnnele.

Kõige ees seisis laeva külj; pigimustana kerkis ta tormilainte vahus. Kaksikümmend sammu edasi oli teine alus liiva jooksnud; laevakere plangud olid ammu tükkideks murdunud, vägev luukere näitus hiiglakala selgroona. Ta naaber, rootsi alus, lebas küljeli, see oli tore laev ja peale purustatud nina peaaegu terve; tema peaaegu õhku tõusvate mastide küljes lehvisid veel kõite ja purjeriide tükid. Siis tuli Hollandi laev, kalurilaev, purjek, ja jälle laev ja ikka jälle! See oli otsatu surmaväli, lõpmatu surnuaed. Ta kohal valitses sügav, pühalik vaikus, üksinduse rahu. Ainult novembritorm laulis oma surmalaulu, oma võidulaulu; ainult meri piitsutas võidurõõmsa kohinaga oma saagi viletsaid jäänuseid.

Tobias seisatas ja ta terav pilk uuris saart. Kus varjas end Jan Jürgens? Ta otsis teda maal, merel taeva all. Ja äkki läbistas hullumeelne rõõm ta südame: Rootsi aluse kerest tõusis suits, ainult kerge, sinakas pilv, üles musta taeva poole; mere-mehe silmad olid vajalikud, et teda üldse eraldada.

Laevnik ei tundnud enam väsimust. Ta heitis köied olale ja sammus läbi sügava liiva aluse poole. Poole tunni pärast seisis ta kitsa veeriba ees, mis mõõna ajal alust lahutas saarest. Rahuldustundega nägi ta veeriba kasvavat, paisuvat, laiemaks muu-

Tule ja too mind, siis olen sul käes. Jään siia.“

„Jää, Jan Jürgens. Siis seisad tunni pärast Jumala kohtu ees, kuigi pääsed inimeste kohtu käest. Mulle on see ükskõik.“

„Kasi põrgu, kaabak.“

Tobias ei liikunud.

„Lasen su maha nagu varese!“ urises Jan ja tõi tuleriista nähtavale. Meeleheide tungis talle pähe. Tema taga halastamatu meri, tema ees veel halastamatum kättemaksja! Ta surus kukele. Ilmus tuluke, kostis nõrk pauk, mis lämbus raskes õhus; — padrun oli jäänud niiskesse torusse.

Talihommik mägestikus.

tuvat. Tõusuvesi kerkis kiiresti. Poole tunniga oli ta põgeniku peidukoha katnud. Käed taskutes seisis Tobias ja ootas.

Vaevalt kümne minuti järele tõusis laevapõrandaluuk. Ilmus nähtavale pea, hirmunud nägu, mis jälle kadus.

Tobias pani käed suu äärde ja kisendas üle laine kohina.

„Jan Jürgens! Jan Jürgens! Tule välja! Su aeg on täis!“

Seal löi põgenik luugi täielikult lahti. Ta mõistis, et teda ainult üks otsis. Tas ärkas ainult jonn!

„Küll ma sulle näitan, vana nühkija!“

Tormilaine uhtus nüüd üle aluse. Seal kargas Jan Jürgens vandega laevalaelt. Joostes tampis ta läbi vee, käevarrad enese vastu surutud, pea langetatud nagu noorel härjal, kes vastasele kallale tormab. Ta käes välkus nuga.

„Küll ma sulle näitan!“

Ootamatult, viimasel silmapilgul, kargas Tobias kõrvale, nii et pimesi edasitungija oma hoo tõttu, mis ei leidnud oodatud vastupanu, kõikumale löi. Tobias tungis küljelt kallale ja väänas noa ta käest. Nad maadlesid — tummalt, vihaselt, hõõguvas vaenus üksikul saarel, madala taeva all. (Järgneb)

Tõtt ja nalja.

Taimemahl inimvere asetäitjaks.

Ameerika „Arstiteaduslik ajakiri“ on avaldanud kõmulise kirjalise doktor John Semmersi sulest. Autor kirjutab, et ta on leiutanud „kunsiliku vere“ — sünteetilise vedeliku, mida võib kasutada igal juhul, kui on vaja asetada kaotsiläänud verd.

Doktor Semmers on mitu aastat elanud Indo-Hiinas, kus ta pani tähele, et pärismaalased valasid inimese soonesse, kes olid kaotanud palju verd, mitmesuguseid taimemahlu. Õpetlane huvitus sellest asjaolust ja selgitas välja, et indud tarvitavad selleks vedelikku, mida saadakse väätkasvudest.

Juba ammugi on teada hämoglobiini (peamine inimese veres) ja klorofüüli (taimede värvivedelik) tühe sugulus. Seda meele tuletades hakkas doktor uurima pärismaalaste poolt kasutatavat vedelikku. Esimesi katseid ta tegi hobustega ja sigadega. Õpetlane kõrvaldas looma soonist nii palju verd, et see ei saanud hädaohilikuks looma elule. Seejärgi ta juhtis katsetava organismi taimemahla. Katsealune loom paranes silmnähtavalt ja paljuil juhusel muutus isegi tugevamaks ja eluröömsamaks kui oli enne.

Asudes Ameerikasse, julges doktor juba teha katseid kolme naisterahvaga, kes olid kaotanud palju verd. Kahe päeva jooksul kasvas nende jõud sedavõrra, et arstid, kes varem keeldusid tegemast operatsiooni, kuna haiged olid liig välja kurnatud, nüüd olid selleks valmis.

Praegusajal valmistatakse doktor Semmersi vedelikku taimedest, mis kasvavad Ameerikas ja Euroopas. See leidus on arstiteaduse alal väga tähtis, kuna vere juhtimine inimeselt inimesele on alati seotud suurte raskustega.

Nagu teada, on olemas neli inimvere pealiiki ja 30 alagrüppi. Paljud neist ei „kannata“ üksteist, nii et teise inimese vere juhtimine haige kehha võib sageli maksta haige elu, kui varem pole tehtud vere täpset analüüsi. Semmersi leidusega on see raskus kõrvaldatud.

„Kust see tuli, et teie ainsana pääsite hirmsast laevahukkumisest?“

„Jäin laevale hiljaks.“

Franz Lisztist, kuulsast ungari heliloojast, ütleb Bülov:

„Iga sõna, mis Liszt räägib, on kuld. Kuulaja peab aga selle peeneks rahaks vahetama.“

Kutsulud ja kutsumata komponistid tikkusid alati tema lähedale ja tema juurde, et talle esitada oma muusalapsi otsustamiseks. Juba mitu korda oli keegi noor muusikus ilmaaegu tormanud suure mehe lävele, nüüd järgis ta teda ta jalutuskäikudel. Liszt heitis pilgu paksusse vihikusse, mille noor mees talle andis, ajas oma harjunud kombel lõua pisut ette, tõmbas kulmud kipra, kuna ta vihiku pealkirja uuris, kus seisis müstiline sõna „Mistrigi“.

„Mis see lähendab?“ küsis ta üllatunult.

Noormees äigas käega oma lõvilakast läbi ja koheles:

„Õndsä unustuse teadlik soov!“

Liszt naeratas, võltis pliatsi taskust, tõmbas tähed „rigi“ maha, kriipsutas ülejäänud osa jämedalt alla ja ulatas vihiku mehele tagasi. Järele oli jäänud ainult sõna „ist“, mis tähendab: Sõnnik!

Hajameelsus.

Huxley, „New-York Sun“ kaastööline, oli, nagu jutustakse, kõige hajameelsem mees planeet maakeral.

Tema ajaleht saatis ta kord Edison juurde, et selg teateid saada ta uuema leiutise kohta. Kuid teate asemel tuli Huxleylt telegramm: „Jõudsin siia. Mis oli selle mehe nimi, keda ma pidin kõnetama?“

„New-York Sun“ saatis kohe vastutelegrammi:

„Mehe nimi on Edison, teie nimi Huxley.“

Armastusväärus.

Astub omnibussi seitse puuda raske daam. Torkur ei suuda jätta tegemata märkust:

„Mina ei teadnud veel, et elevandid katoivad omnibussi tulla.“

Paks daam on seda kuulnud ja ütleb:

„Omnibus on nagu Noa laev; siia tohivad tulla nii elevandid kui eeslid.“

„Oled sa lugenud, kuidas kunstiarvustaja minu pildi on maha teinud?“

„Ah lehe kunstiarvustaja. Siis ole üsna rahul; tema kirjutab ainult seda, mis teised ütlevad.“

Nelja-aastane Anni on isalt hommikul väikese peapuu saanud. Ta on pahane.

Lõunaajal, kui isa ärist tuleb, ütleb ta leppimatult:

„Ema, sinu mees tuli tagasi!“

Professor tuleb loengult koju. Sinna jõudes koputab mitu korda oma töötua uksele. Muidugi ei tule seal vastust.

„Hm,“ ütleb professor mõtiskledes. „Viimaks ei olegi mind seal!“

Külmad inimesed.

Ütleb peaarst abiarstile: „Nr. 27 sureb täna või homme. Temal on huvitav maks; prepareerige see mulle hästi, ma pean paariks päevaks ära söitma.“

Jõudnud tagasi, küsib ta kohe maksa järele. Abiarst teatab rõõmsasti, et nr. 27 on terveks saanud. Nüüd ütles peaarst pahaselt:

„Mispärast ei täida teie kunagi minu korraldusi!“

Vana perenaine on Saksamaal suremas. Laua ümber istub kogu perekond ja vaidleb, kas matused pidada üleval või all kõrtsis. Kui vaidlus õige äge oli, ütles vana perenaine voodist tasakesi: „Arvan, et peaksite minema üles kõrtsi.“ Pikkamisi pöördub peremees ja ütleb: „Sina pea suu ja sure!“

„ROMAAN“

pakub oma aastakäikude näol määratud lugemisvara — romaane, jutustusi, novelle ja luulet, mis pärit häilit ja loetavalt kirjanikelt, väärtuslikus ja rahvusvahelises valikus.

Ilusam ja väärtuslikum kingitus

Jõulupühiks

on „Romaan'i“ köidetud aastakäigud.

Aastakäik 1922 a. tugevas poolnahkköites Kr. 7.—

„ 1923 a.	„	„	„	9.50
„ 1924 a.	„	„	„	9.50
„ 1925 a.	„	„	„	9.50
„ 1926 a.	„	„	„	9.50
„ 1927 a.	„	„	„	9.50
„ 1928 a.	„	„	„	9.50
„ 1929 a.	„	„	„	9.50
„ 1930 a.	„	„	„	9.50
„ 1931 a.	„	„	„	9.50

Müügil suuremates raamatukauplustes.

Kus neid pole — tellige otse talitusest.

Vene tän. 13.

kust teile raamatud kätte saadetakse ilma iga lisamaksuta.

Veel mõni nädal

ja ajakirja „Romaan'i“ kümnes aastakäik lõpeb ning algab uus aastakäik, mis on üheteistkümnes, seega „Romaan'i“

juubeli-aastakäik.

Lugejad teavad, et ajakiri „Romaan“ pakub tõesti ainult põnevat ja huvitavat, kuid seejuures alati kõrgeväärtuslikku lugemismaterjali kõige rahvusvahelisemas ja mitmekesisemas valikus, mispärast ta pikkamisi on vallutanud kõik seltskonnakihid ja teinud neist ustavad lugejad. Selle kõige peale vaadates palub „Romaan'i“ talitus nüüd austatud lugejaid oma tellimistega veel enne uut aastat rutata, et talitus võiks uue aasta esimesed numbrid kõigile õigel ajal ja vahetpidamata kätte saata. Tuleva aasta jaoks on toimetus juba varustatud hulga huvitavate ja põnevate töödega ning uudistega välismaade kirjanikkude varasalvest, nii et lugejad „Romaan'i“ sisuga kindlasti saavad rahul olema.

Lähemaid teateid anname „Romaan'is“ nr. 24.

Tellimine 1932. aasta peale avatud.

Parimaks jõuluringiks

võime soovitada kõigile raamatut

Peeter Grünfeldt

Minu kodu

kogu luuletusi kodumaale

Hind 2 krooni.

Selles raamatus, mis ka välimusest väga meeldiv ja kaunis, leidub iseäranis rohkesti isamaalikkude luulet, millest meie heliloojad Aavik, M. Hermann, O. Hermann, Jürgenson, Kapp, Kasemets, Kull, Läte, Lüdigi, Lampson, Madetoja, Vettik, Vörk, Simm, Türrpuu jne. juba hulga on viisid loonud.

„Minu kodu“ kohta kirjutab Rasmus Kangro-Pool „Päevalehes“:

„Me näeme luuletajat laulmas südamliselt inimesena, kes oma hinges kannab soojust ja hellust kodule ja kodumaale, kodu rõõmudele ja muredele. Ornadest igatsuse lainetest, tulikuumast armastusest ja hõbepäiselt mõlevast rahust on sündinud luuletaja laulud. Ta tunneb, kuidas meie kohus on valgust tuua põldudele, mille vanemate vaev on teinud viljakandjaks. Ja ta lootus on kindel, et elutae on meis tugev küllalt, et mitte lasta hukkuda seda sõnuseletamatut, mis peitub kodu õhkkonnas ja oma lapsi ei lase väsida. Koduarmastust peame kõik otsima, kui süda on raske ja ihkab lohutust. Luuletaja optimismi on koduarmastus kannud.“

K. Utuste kirjutab ajakirjas „Eesti noorus“:

„See ei ole sõnade riimi ja ritta seadmine, vaid on oma vaimlise isiku valamine sõnadesse. Nagu tuline oda tungib see igasse õilsasse hinge ja läbib selle. Süttinud hing lõkendab õnnelikus joovastuses. Nii on mõistetav, miks P. Grünfeldti laulud on viisistatud. Nad on suutnud täita helikunstnike hinge ja on pannud need laulud helisema nii, et neist kajab Eesti pind — nii kaua kui Eesti on Eesti. . .“

Bernard Linde kirjutab „Tallinna Postis“:

„Jutustavas proosas on Peeter Grünfeldt olnud meie küla realismi ideeliseid juhtivaid jõude, kes aga pole viljelnud seda ala kestvama püsivusega, vaid on pööranud tagasi oma esialgsele alale — luulele. Seal on ta kasvanud ja arenenud ühes tute pealetulnud inimestega. Tema luulekogu sisaldab oma lihtsustatud värskeusega parimaid luuletaja lauludest. Ei saa salata: easolev kirjanik on annud siin luule alal oma parima. . .“

Viktor Neggo kirjutab ajakirjas „Kaitse kodu“:

„Südamest tulevad Grünfeldtil lauluhelid ja südamesse nad tungivad oma lihtsa, kõigile arusaadava keelega. Ei ole siin midagi tehtud, ei ole liialdusi ega kõrgeid sõnu. Armsalt ja harmooniliselt, nagu mõjub ka ta isik ise, voolavad ta luulesõnad. . .“

Juhan Jaik kirjutab „Postimehes“:

„P. Grünfeldt on silmapaisiva seisukoha omandanud oma kirjandusliku tegevuse kaudu ja on rikastanud loiemate hulkade südameid oma lauludega. Need on saanud rahvakirjanduseks selle sõna tõsisel mõttes.“

Nende lugupeetud arvustajate otsus näitab, et luuletaja uusim raamat „Minu kodu“ on väärikas teos Eesti kirjanduses ja kaunimaks ehteks igale kodule.

„Minu kodu“ on saada igas paremas raamatukaupluses. Kes raamatu hinna saadab „Romaani“ talitusele, sellele saadame raamatu oma kulul koju kätte.